

MIT CSINÁL ÖN MINDEN ESTE??

- Diana-sósborszeszszel dörzsöltetem magam.
- Miért éppen Diana-sósborszeszszel?
- Mert meggyőződtem arról, hogy csak a

DIANA-SÓSBORSZESZ

masszirozás:

1. csillapítja a derékfájást,
 2. csillapítja a hátfájást,
 3. csillapítja a csuizól eredő fájdalmakat,
 4. csillapítja a reumatikus fájdalmakat,
 5. csillapítja a köszvényes fájdalmakat,
 6. csillapítja a fejfájást,
 7. csillapítja a lábfájást,
 8. csillapítja a szagatási fájdalmakat,
 9. csillapítja az oldalszurás fájdalmait,
 10. csillapítja a megerőltetett és nehéz munkától származó fájdalmakat.
- Éppen ezért én csakis Diana-sósborszeszt vásárolok és semmi mást!

Egy eredeti üveg 44 fillér és mindenütt kapható.

Egyedüli készítő:

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész,
Budapest, VII., Károly-körút 5.

40. SZ. 1910. (57. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, OKTÓBER 2.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek: Egész évre — 16 korona
Félévre — 8 korona.
Negyedévre — 4 korona.

A «Világkronika»-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.

Külföldi előfizetéseket a postailag meg-
határozott viteldij is esatolandó.

ARANY JÁNOS SZOBRA NAGYKÖRÖSÖN.

Gyönyörű, verőfényes őszi nap. De a bárányfelhőkkel beszórt ég szelid kékje a nap tüzes pillantását már tétován melázóvá teszi. Nem az a játszi, pajkos kacagású, szenvedélyes, gyereklíru ragyogása már ez többé a napsugaraknak, mint tavasszal, hanem inkább a meglelt férfi enyhe, őszi, sőt néha, — mikor az apró felhők nagyobb gomolyaggá torlódnak össze — fanyarul mosolygó, komoly derűje. Minden szépségével a gerezderlő magyar ősök melankóliája ez, a mikor a munkás szüretelő sohasem tudja, kié lesz a kisajtott tüzes zamatú nedű. Méltó Arany Jánoshoz — a költőhöz, az emberhez, a magyarhoz egyaránt — a kinek életén, liráján és elbeszélő költészetén általában ez az alap hang vonul végig; s a kinek most Nagykőrös városa érezbe öntött s kőbe faragott szobrot emelt. Körülötte az őszirozák pompájában diszorgó, zöld farasú virágos kert, a hol valamikor a templomhoz tartozó ezinterem állt, melybe a török és rácz támadás elől annyiszor menekült a lakosság. Mögötte az ódon, ma már csak szükségből hivatalos helyiségnek használt egykori gimnáziumi épület, előtte a puritán egyszerűségű kálvinista templom, melynek falai talán még a tatárpusztítást is látták. Köröskörül az alacsony házak; azokon túl a végtelen Alföld. S az ekép terített asztal simaságán, ha nem fátyolos a levegő, talán a Tiszaig, a Dunáig és a Mátráig is el lehet látni... A rácson kívül és belül ünneplő sokaság, a kergeskező, napbarnított arezú nép: férfiak és asszonyok, a színes ruhákba öltözött nők változatos serege, melybe a férfiak hivatalos fekete ruhája komolykodón vegyül s ezt az ellentétes összetételű tömeget ma ugyanegy vezérő érzés uralja.

... De mennyivel másként volt ez hatvan év előtt, a mikor a körösieknek eszükbe jutott, hogy a szabadságharc után súlyos viszonyok közé került költőnek kenyeret adjanak. A körösi református presbitérium 1851 október 3-iki ülésének jegyzőkönyvében olvassuk a következő határozatot, hogy az ottani főgimnázium tanári állására «honunk egyik nevezetes költője, mint a ki a nevelésben szintén jártas és hajlammal bír, hívassék meg.» Azonban Arany János sajnálkozva irt vissza, hogy erre

a nagy távolság és az út költséges volta mellett nem vállalkozhat, a mint ez a presbitérium október 9-iki ülésének jegyzőkönyvében olvasható: «Arany János úr leveléből sajnálattal olvasván, hogy a tanárságot anyagi körülményei, különösen a messzeség miatt a költőzködéssel együtt járó költség tekintetéből el nem fogadhatja.» Erre a következő végzést

hozták: «Az egyháztanács átlátván Arany János úrnak a messzeség miatt származható nagy költségét, hogy e tekintetben is az okozandó költsége visszapótolassék, utazási és költőzködési költségére 120 ezüst frt fizettetik ki az Egyházi pénztárból.» Most már Arany sem vonakodott tovább, hanem még október végén útnak indult egész családjával és útbá

ARANY JÁNOS SZOBRA NAGYKÖRÖSÖN, STROBL ALAJOSTÓL. — Balogh Radólf félfvétele.

ejtven Békést és Tiszavezenyt, november első napjaiban érkeztek Nagykőrösre, hol Mentovich Ferenc tanár házában szálltak meg. Hogy a 120 frt akkor sem volt sok, mutatja az, hogy az útiköltség és a legszükségesebb holmik bevásárlása után Aranyéknek egy krajczárjuk sem maradt. Arany 550, majd 600 frt évi fizetésért a magyar nyelvet és irodalmat taníttatta az V—VIII. és a latint az V—VI. osztályokban, egészen 1860-ig, a mely év augusztusában Budapestre jött.

E két dátum közé esik Arany János nagykőrösi tanársága, ezt az időszakot a halás kőrösiek a főgimnázium aranykorának és mivel közel tíz évig tartott, Arany-decenniumnak szokták nevezni. Arany mellett akkoriban az irodalom és tudomány jeles művelői, mint Szász Károly, Szilágyi Sándor, Szabó Károly, Salamon Ferenc, Losonezy László, Mentovich, Ács Zsigmond és Tomory Ánasztáz tanítottak a nagykőrösi református gimnáziumban. A legtöbb irodalomtörténetíró mégis úgy tünteti föl ezt a korszakot, mintha ez Arany legboldogtalanabb éve közé tartozott volna. Nem tudott megszokni, mindig visszavágyott Szalontára és midőn végre a fővárosba jött, föllelegzett, mintha börtönből szabadult volna. De ennek ellentmond a tények egész tömege. Környezete, mint láttuk, nem volt hozzá távolálló és méltatlan. Szülővárosát, ha nem tudta is feledtetni, de majdnem helyettesítette Nagykőrös, a mely ugyanolyan típusú alföldi város mind belsejében, mind környékében, mint Nagyszalonta. A városban mindenki szerette s akadémikus barátai gyakran meglátogatták. Azok szerint, a kik társaságában megfordultak, jókedélyű, vidám, adomázó, szellemes és olykor játszi is volt. Mentovichsal együtt a legszűkebb baráti kör számára sokszorított élelmet szerkesztett, a melyben ártatlan tréfákat engedtek meg egymással szemben. Tanítványai is rajongtak érte. A kőrösi diákok ugyanis akkoriban kis karikás ostorral jártak, a mivel cserdíteni szoktak, de egy sem akadt közöttük olyan megátalkodott, a ki abban az utcában cserdített volna, a melyben Arany lakott. Sőt ha olyan nagyon boldogtalan, hogy szabadulni akar, két izben is elmegetett volna: előbb Kecskemétre, majd szülővárosába, Nagyszalontára sokkal nagyobb fizetéssel hívták az ottani iskolákhoz. Mégis maradt.

Hogy a tanítás annyi idejét lefoglalta, az nem annyira annak tehetségében, mint inkább az ő túlzott lelkiismeretességében leli magyarázatát. Hetenként kellett ugyan 16 órát tanítania, de ő még 23 órát töltött az iskolai gyakorlatok átnézésével, a melyekre néha hosszabb bírálatokat is írt. Tanítványaival a rendes tanításon kívül is foglalkozott, házi dolgozatokat is adott föl nekik, magyarázta a magyar irodalom kiválóbb alkotásait és szavaltatta őket, de sohasem engedte meg, hogy az ő verseit szavallják. Azonban legfőbb bizonyíték az, hogy nem vesztette el a munkakedvét, akart és tudott dolgozni. Itt írta két tanulmányát: *Valami az asszonidnczról* (1854) és *A magyar nemzeti versidomról*; ez utóbbi a kőrösi iskola tudósítványában jelent meg 1856-ban. Lirája itt termette a legszebb gyönyöket. Ez időben jelentek meg: *Nagyidai cigányok* (1852), *Toldi II.* (1853) és *III. kiadása* (1857), *Toldi estéje* (1854 és 1859), *Kisebb költemények* (1856). Itt kezdte írni *Csaba királyt*, *Mátyás diadalünnepét*, *Bolond Istók*, *Dalidások*, *Eduárd*, *Csanád*, *Az utolsó magyar* című hosszabb műveit, melyek azonban töredékek maradtak. Helyi vonatkozású a *Vén gulyás*, *A vén gulyás temetése* és a *Teteleni halmon*, melyet Tanárky Gedeon teteleni pusztaján írt, hová tanártársaival kirándult. Hogy egyesekkel mily bizalmas baráti viszonyban volt, mutatja az, hogy hozzá közelállók elhunytakor sirjukra verses sírfeliratot készítet.

Arany János kőrösi tanársága alatt több helyen lakott. Előbb a Beretvárs-telek kúriában s ezt az utcát most Arany János-utczának nevezik, majd 1856-tól 1860-ig a régi gimnáziumi épület mellett volt kis házban, melyet a gimnázium kibővítésekor bontottak le. Ez előtt állt s még ma is áll egy korhadó öreg eperfa, melyről sokáig azt hitték, hogy erre vonatkozik a Családi kör eme sora:

«Feketén bólingat az eperfa lombja.» De bár ezt a költeményt Kőrösön írta Arany, akkor még nem lakott e házban. Azért mindenki Arany János fájának nevezi és vaskorlással vették körül, de a fa már szemlátomást pusztul. Arany emlékének megőrkítésére a régi gimnázium falába márványtáblát helyeztek el, most pedig előtte szobrot emeltek a költőnek. A szobor eszméjét Ádám László, Arany egykori tanítványa, volt polgármester és föld-birtokos pendítette meg, a volt tanítványok 1896 július elsején tartott összejövetelén. Az együttlévő tanítványok nyomban 842 koronát adtak össze. Azután az intézet összes volt tanítványait felszólították adakozásra, majd Kozma Ferencné buzgólkodására a mozgalom országossá vált és csakhamar egybegyűlt a szükséges 20,000 korona, mire megrendelték a szobrot Strobl Alajosnál, a ki művészi megoldással készítette el. A szobor a régi gimnázium előtt áll. A bronz mellszobor négy-szögletű márványoszlopból nő ki és a márvány tölgylevelek ráhajlanak a bronzra. A földetlen fejű és csontos koponyájú Arany szeme a távolba névedez. Az oszlop magyaros motívumú reliefdíszei színezzé vannak. A talapzaton a Vén gulyást, Arany költeményének alakját Áprily János faragta kőbe. A száz-tíz éves gulyás megtörtén a karosszékekben és balkezét botján nyugtatja, melybe szögekkel ez van kiverve (a hogy egykor magának az igazi vén gulyásnak a botján is rajta volt): A becsület olyan erős, mint az oroslán. A talapzat körülfutó domborműve azt a jelenetet ábrázolja, midőn a 36 pár cziperes ökrök a vén gulyással utolsó útjára ballag. A talapzat hátulján a költemény eme négy sora van bevésve:

Egy pohár bor a kezében,
Bora elfoly, kezé reszket,
Vén gulyás ül a karsszéken,
Múlt időkre emlékezett.

Nagykőrös, 1855.

A leleplezési ünnep az egész ország tudományos és irodalmi világának részvétele mellett ment végbe. Beöthy Zsolt nemes tartalmú beszéde közben hullt le a szoborról a lepel, majd Szabolcska Mihály szavaltta el alkalmi ódáját. A szobrot koszorúkkal halmozták el az Akadémia, Kisfaludy- és Petőfi-társaság, vidéki irodalmi társaságok, szülővárosa, a Nagykőrössel szomszédos városok, egyházak és iskolák, azok az iskolák, melyekben Arany tanult, a helybeli hatóságok, testületek és egyesületek és ma már egyetlen élő tanártársa: Szarka Mihály, a ki vert ezüstkoszorút tett a szoborra. S míg az ünnepi közönség szétszórult, a déli nap rásütött a szobor bronz arczára, a mely mintha derűsen mosolygott volna...

Haraszthy Lajos.

ARANY JÁNOS NAGYKÖRÖSI SZOBRÁNÁL.

Magyar hegedősök dicső, nagy utóda,
Lelked új lángjával és fajmagyar ajkú:
Sarumát megoldva állok meg előtted,
«Nagyfalusi Arany, szalontai hajdú»...
Itt, hol a szívekben még nem egy nyomod van,
S hová hazajöttél, régi otthonodban.

«Hullatja levelét az idő vén fája»,
De hulló avarja nem temet el téged.
Élni fogsz közöttünk, míg nemzedet éltél
Be nem fedi végképp a síri eny/szet.
S te nem is akartál egyebet remélni:
Mint «e honért, honnak és e honnal élni».

Hű Nagykőrösödnak, híres városodnak,
A te emléked ma legszebb híressége.
S kik magyarán érzünk még e léha korban,
Egygyé olvadunk ez édes ünnepelésbe'.
Glóriás nevedet, emlékedet áldva,
A «három hegy» és «a négy folyó» honába!

Nagy idők teljében küldött el az Isten,
Szegény Magyarországra, — néped dalnokául.
Áldott hivatással indultál utadra,
A szalontai kis, zsúpfődeles házból,
Lenni tolmácsképp', dalos mesészóba!
A magyar néplelek igaz szószólója!

Lantodon zendül meg a legteljesebben,
Mint egy csodás hangszer, a magyar nép lelke.
Mely ritkán, s csak úgy szól Istenigazában,
Ha igaz költő az, a ki fölemelte.
És hurjain a hogy játszani te tudtál:
Senkisé tudott, s hajh, többé nem is tud tán!

Testvér-baráttal, lelked nagy felével
Zengtek «a szegény nép» vigasztalására.
Ti vizitek be az egyszerű nép nyelvét
Az örök költszet fényes templomába.
— Óh a ti dalotok!... Örökkévaló az,
Mert e nép lelkétől lelkezten szól az!

Hirdetéd szóval is, tettel is példázta,
(Van-e éneke, mely tettekkel nem ér fel?)
Hogy mind e világ bár a művész hazája,
De a költő mindig egy a nemzetével.
S hírnév virága csak addig terem néki:
Míg népe hallgat rá, míg népe megérti!

Rajzanak lelkedben gyönyörű, nagy álmok,
A magyar dicsőség dalias korából.
Csillagos sátorát fölvenja fölötted
A rege-sugalló «történeti távol»...
És tartod a multat — buzdítván előbbre, —
Nagyító tükörképp' Nemzedet elébe!

Így szállnak a szívére, s ajkáról szerteszté,
«A mult idők homályán» megszólal regék.
Etele hún királyról, kitől a föld remeg,
S ki nekünk ezt a hont itt először vette meg!

Attila Buda harcán az álnok Detre százsz
Máig szövi a hálót, s máig mienk a gyász!...
— Mind csupa nagy tanulság ajakán a rege,
Fogsz-e okulni rajta valaha, nemzete?!

— És minden dalában egy czél van előtte:
A magyar nagy idők hirdetője lenni,
Nagy Lajos udvarát, Toldi Miklós képét,
Minden dicsőségünk visszaidégetni.
Hogy e nagy időknél fénylő sugarán át,
Felejtse a nemzet bűját, szolgaságát.

S mikor «sebeinkben tipra büszke lábbal»
A gőgös ellenség, — a nagy éjszakában,
Hogy a költszet lőn egy vigasztalásunk,
Mint a hívő-ének a halottas házbán:
Égsz a virrasztók közt kétségbe', reménybe',
Torzítván sirató nótát nevetésre!

S maradék kincsünket, dalunk tisztaságát
Óvod feltő gondnal, leghűbb örekeppen,
Példaadásoddal, Vojtina gúnyjával,
Irtván a gyomot a költszet kertjében.
A hivatlanoktól híven meg is óvod,
Mint az országczímert vén Toldi Miklóssod!

... A nagy magyar Alföld kellős közepében
Álljon itt éremzássa örök intőjelnek:
Hogy addig maradj meg ez a föld magyarnak,
Míg rajta virágok: népdalok teremnek,
S dalunk magyarán zeng és magyarul érez!...
— Hazám, légy hű mindig Arany szelleméhez!
Szabolcska Mihály.

A GALAMB PAPNÉ.

REGÉNY.

Írta MÓRICZ ZSIGMOND.

I.

Pünkösdkor meggyeszte kigyultak a kettős
tüzes nyelvek.

A gáti fiatal pap, az öreg Pap Éliás fia és
papságában örököse, Pap Enók házassodik s
eljegyezte malomszegi és zádori Zádor Iczát,
egy aranykulcos, méltóságos kisasszonyt.

A hova csak leszállott az eljegyzési kártya,
mindenütt fölesapott ama tüzes nyelvnek lángja
s alaposan körülhualogatta a kihívóan drága
papirlapot, a sértően finom metszésű betűket.
Husvétkor «papnéválasztó-bál» volt Gáton;
harminczöt lányvendége volt a fiatal papnak s
ő egy betolakodott idegent választott!

Egyszerre visszaemlékezett mindenki, hogy
az a csöpp méltóságos kisasszony, milyen ki-

BEÖTHY ZSOLT BESZÉDET MOND.

hívóan viselkedett azon a bálon. Mint egy
pipeskedő galamb.

De mit keresett ott? A Zádorok ugyan már
régien voltak ünnepelt urak e vidéken. A zádori
kastélyban zsidó lakik s egér furkálja a tapétás
szobákat. A homlokzaton kőből kifaragott si-
sakos-kardos vitéz, a ki úgy áll a nemesi czi-
merben, mint az ország védője, ma a zsidó

kukoriczaját őrzi. Hombárnak használják a
parkettes szobákat.

Nagyon lemegetett már odafent Pesten is
a Zádoroknak, ha egy Zádor-kisasszonyok
«parti» már a gáti pap is! Jó az Isten, hogy
ezt meg lehetett érni!

És aztán, galambnak is van epéje, lelkem!
Sokszor meg fogja banni meg a gáti pap, hogy
harminczöt neki született szép lány közül a
harminczhatodikat választotta, a kihez semmi
közé.

Ezzel tüzték napirendre a nagy kérdést a
mamák. De a lányok gúnyosan elvonták a
szájukat és letörtölték a reménység táblájáról
a gáti pap nevét.

A lányoknak volt igazuk. A ritka stallum be
van töltve, a gáti pap ősz elején meg is tar-
totta a lakodalmat.

II.

Ősz van. A fák sűrűn hullatják a levelet s
a mi még ott leng-lög az ágakon, az mind po-
ros, fakó, csüggedt.

A nap gyenge tűzzel süt, unatkozva; amolyan
vértelen vénasszonyok nyara ez, borura hajló,
zsörtölődésre hajlandó, mindennel elégedetlen,
mert hiszen nem is lehet kedve semmiben.
Semmi sem olyan már, mint volt hajdan, mi-
kor fiatalok voltunk, nyáron, tavasszal...

A fiatal pap semmit sem érez ebből. Ott áll
a felesége háta megett az ablakban s míg ki-
néz, úgy süt az arczáról a boldogság, az egész-
ség, a megelégedettség, a hogy csak a boldog
fiatal férjek arczáról tud az sütni. Látszik, hogy
félesztendő házasság korára hízásnak indul s
egész életében nem fog a feje fájni.

SZABOLCSKA MIHÁLY ELSZAVALJA KÖLTEMÉNYÉT.

Ellenben a fiatal asszonyka igen fáradt, ked-
vetlen s a mint felemelkedik, a szív mélyéről
feltörő buborékban adja ki hangulatát.

— Eh!

A következő pillanatban az ura átöleli.
Hosszú karjaival át meg átfonja, mint az
óriáskigyó a gidát s épen olyan mohón szívja
ki a csókjaival szinte a véré.

A szobor leleplezése. — Arany János eperfája. — A vén gulyás, a szobor mellékalakja. — A közönség.

ARANY JÁNOS NAGYKÖRÖSI SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSE. — Balogh Radófi felvételei.

Az asszonyka lustán eltűri a csókokat, elereszti magát s egy mozdulatot se tesz.
A férfi ezt odaadónak veszi s hirtelen felforrott indulattal csaknem belefojtja a csókjába a csöpp asszonykát.

Aztán megáll egy perczre, hogy megnézzé, hogy szemmel is élvezze áldozatát s hogy annál forróbban essen újra neki.

De az asszonyka e perc alatt kedvetlen, színtelen, vékony, vánnyadt hangon, csak úgy odavette a szót, megszólal.

— Még erre jó vagyok. Hogy egy férfi rajtam hűse a szenvedélyét.

Mint az ostoresapás, úgy vágja meg a szó a férfit.

— Édes! Cziczám! Iezám! — mondja.

A következő perczben azt hiszi, megértette a tréfát és egyet kacag, egészséges, göcögő kacajjal.

— Hát persze, hogy jó vagy, szívem! De nem hűti ám a szenvedélyt, hanem tüzei. Holtig tüzei.

— Hazugság!

— Esküszöm! Majd meglátod, hogy hatvan év múlva is csak ezt mondom!

— Eh. Már megúnhatta volna.

A férfiből újra kitör a kacagás, mintha csiklandozná.

— Egy hetes házasság koromban?

A csöpp asszonykának kimered a szeme, kicsucorodik a szája.

— Már egy hete? — mondja.

Az ura felkapja az ölébe, mint egy gyermeket s körülhúzóul vele a szobában.

— Bizony! Egy hete! Ma egy hete! Egész egy hete! Ma ünnepelhetjük az első jubileumot.

Letette az asszonyt a nagy, öblös bőrdívánra s maga is leült mellé. Az asszony mélévára nézett maga elé.

— Azelőtt minden dátumot tudtam... Ugy-e már vén asszony vagyok?... Van már sok ránc az arczomon?...

A férj féktelenül felnevet.

— Hát a fogam nem hull még? — s megpróbálja látogatni pirinyó újjával. — Hát a szemem nem nedves? — és megtörli két kis keze-fejével. — Hát ha énekel, visít már úgy a hangom, mint a Zuzsa nénié? — s hozzá is fog rögtön énekelni, az öreg koldussasszonyt utánozva, miközben komikusan látja jobbra-balra a felsőtestét:

Uuu-rambo csásádel,
Szool gáá datbékééével...

Az ura alig győzi a kacagást. Vigan nevet, úgy sejtí, hogy az a csöpp roskedv, a melyet megértett ma a kis feleségén, már egészen elmúlt s újra kisütött az a gyönyörű tűz, bájos nap, a mely csodás varázsszal s utóérhetetlen édességgel ragyog ki felesége búbajos kis lelkéből.

Pedig az asszony újra elszomorodik s rimánkodó hangon sopánlja:

— Istenkém, Istenkém!... Egy hetes asszony! Egy egész hetes!... Mondja, nem ünt még meg?

— Nem, drágám, nem, drágaságom. De nem ám!

— Szép magától, Énók. Milyen nemeslelkű maga, Énók! Nagyon nemeslelkű!

— Nem, kedves kis angyalom, nem nemeslelkű, hanem szerelmes!

— Nem, Énók, maga nem szerelmes, maga nemeslelkű! Csak nem tagadja? Rögtön kicsapnak a papságból, ha nem volna az! Ide szent emberek kellene! És maga az; be is bizonyította: bámulatos erény, hogy egy hét alatt sem ünta meg a feleségét, Énók!

A férj nem tudta, mennyi a kötődés, mennyi a kellemetlenkedés.

— Ugyan babukám, — mondta, — hogy lehetne téged megúnni?

— Hogy? Nagyon könnyen. A mihez könnyen jut az ember, azt könnyen meg is ünja. És maga elég könnyen, sőt nagyon is könnyen jutott hozzám. Egy ilyen méltóságos kisasszonyért tovább is lehetett volna szenvedni. De én ide jöttem helyébe, nem fárasztottam semmi emberfeletti feladattal, csak úgy önként patyantam az ölébe. Lepottyantam a fáról, olyan magas fáról, a hova maga fel sem látott. Csak a szájába pottyantam: Tetszik? Tessék bekapni! Biztos vagyok benne, hogy czélszerű lett volna egy kicsit megszekirozni az úrit,

mint a többi lányok szokták. Akkor tudom, becsesebb volnék magának, ha megszenvedett volna értem. De látja, erre én el is felejtettem gondolni, mikor ideje lett volna.

— Édes, drága kis édesem, — sietett mohón, gyorsan, zagványt áradozni az ura. — Annál becsesebb, százszorta drágább vagy te nekem, hogy nem hideg észszel játszottál velem, hanem isteni, soha meg nem hálálható őszinteséggel adtad nekem magad!

— Szememre akarja hányni, hogy én kérttem meg magát? — mondta éles hangon, összehúzott szemmel, kidagaszott tokácskával az asszonyka.

— Oh, azt már nem, az nem igaz! — kiáltotta lelkesen a férj. Görögűz volt a lelkeségében s nem igazság.

A felesége egy parányit legőrbítette a száját.

— Ugyan hagyja, csak nem akarja úgy mutatni, mintha maga meg mert volna kérni egy méltóságos kisasszonyt.

A férfi hátrasszei a fejét s félkomolyra veszi már a dolgot.

— Azt nem. De téged megkértelek.

— Meg!...

Az ember nem tudja, mi van ma köztük.

A kis asszony lehajítja a fejét s Magdolna-arczsal suttogja:

— Énók!

— Tessék, szívem!

— Ugy-e nem fog megúnni soha?

— Soha!

— Soha?

— Soha, soha! Soha! De te, te nem ünsze meg engem! Te drága, te kedves, te angyali jó!

A csöpp asszony belenezett az ura szemébe s valami könnyes fényességet látott abban.

És arra egy pillanat alatt tökéletesen elröppent minden kód a lelkéből, a mely ma már titkokkal kísértett és odavette magát a keblére s feleletlenül az ajkára tapasztotta az ajkát.

A férfinak ködök ereszkedtek a szemére s magához fonta, úgy magához lapította a feleségét, mintha most kapta volna meg.

Egy hosszú perc telt el a hosszú csók alatt, akkor az asszonyka felkiáltott:

— Jaj, de milyen poros annak a diványnak a háta!

Kibontakozott az ura karja közül. Ez nem értette, mi történt, mit is mondott a felesége, csak nézett, nézett s a szeme véres ködben úszott.

— Oh, te hülye! — kiáltott az asszonyka, s kétfelől beleragadva az ura hajába, erősen megegyezte azt. — Hát nem tudod, hogy nem élünk meg így, már egyszer dolgozni kell valamit! Rendbe kell szedni ezt a lakást!

S úgy sietett rendbeszedni a lakást, hogy letérdelt az ura ölébe s odanyújtotta neki csókra a száját.

III.

Délben az ebédnél, mikor a legjobb falaton osztottak, az asszony odasúgott az urának:

— Soha?

— Mit édes?

— Soha?

— Soha!

De azért nem tudta, mi az a soha! Mind a ketten nevettek.

Délután kinn voltak a kertben. Gólyák röpödködtek a levegőben. Útra készülődtek. Az asszonyka utána bámult a madaraknak, s elfogta kezével az úszó ökönyál végét, a mit a mezőről hozott be a szél.

— Soha? — kérdezte melán az urától.

Ez ránézett s megértette. Meghatottan szorította meg a gyönyörű gyermekasszony karját s szerelmesen súgta a fülébe:

— Soha, soha, soha!

Éjszaka felébredt az asszony s feltápázta az urát. Ez álmosan meresztgette a szemét.

— Gyertyát gyújtass? — kérdezte.

— Ne! — mondta dureszasan az asszony.

— Hát?

— Felelj.

— Mire?

— Felelj.

— De gyöngyöm, ha nem tudom, mire.

— Tudod!

— De...

— De tudod, tudod, tudod!... Csak nem akarod, mert most nem mered igérni, mert

most esőnd van: s a jó Isten hallgatja, mit beszélünk!

A férjnek világosság gyűlt az agyában s felkiáltott:

— Soha! Soha! Soha!

Az asszonyka gyűgyögve bűjt a hóna alá, mint egyik galamb a másiknak s egy perc múlva már aludt. De a férfi soká nem tudott elaludni, élvezte a boldogságot, a ki ott aludt az ölében, s a ki még éjjel sem hagy békét, éjjelben is tudja érezetni ezt a nagy boldogságot. Éjjelben is megesketi rá, hogy sose hül ki a szerelem köztük.

A következő nap újra csendesen telt el. Milliő kacagással s milliárdnyi örömmel.

Aztán egy-két borús nap jött.

Az asszonyka néha azt mondta, hogy rendezni kell a sifonokat, de sohasem jutott odáig, hogy ki is nyissa a szekrény ajtaját.

Néha elhallgattak s hosszan elültek egy helyben. Egymásra borultak s úgy tetszett nekik, mintha nem is volna más nesz a világban, csak egymás szívének a dobogása.

A kis asszony néha felnézett az urára, bele a szemébe s szó nélkül megkérdezte a kérdését. Az ura már várta, rögtön eltalálta s az ajkát rátapasztotta a rózsaszínű kicsi kagylókra s belesusogta:

— Soha, soha, soha!

Egyszerre csak, úgy délfelé, az asszony egy ilyen sügás után hirtelen elkomorodott. Az ura megütődve vette észre.

— Mi az tubám?

— Eh!

— No, mi az!

— Hagyjon békén, már olyan közönyösen mondja, mintha a szél dudálna a fülemben: sss—ssso—sss.

A férj felkaczagott.

— Meg tudná tenni, hogy ezer esztendeig ne tegyen egyebet, csak ezt sügja a fülemben? De nem így ám, ilyen unalmasan, hanem mindig olyan frissen, mintha először mondaná életében.

A férfi meghökkenve nézett rá s elgondolkodott azon, a mit az asszony mondott.

— Ugy-e nem felel?

— Drágaságom!

— Meg? Meg?

— Kis tubám, — mondta a férfi s megilletődve ölelte meg az asszonyát.

— Hagyjon békén.

A csöpp asszony arczán egész komoly harag látszott. Az ura békíteni akarta.

— De csöppem, semmit sem lehet kétszer egyformán mondani.

— Nem is azt akarom, hogy egyformán mondja. Hiszen az a bajom, hogy már százszor tudja egyforma unalmasan mondani.

Az ember nevetett.

— Mondja olyan frissen, olyan meglepetve, olyan szerelmesen, mint mikor először mondta.

— Én édesem, már úgy nem mondhatom, ha nem akarok színészkedni; már csak meggyőződéssel mondhatom. Csak úgy mondhatom, a hogy érzem.

— Mondja azt maga még meggyőződés nélkül is, ha úgy mondja, a hogy érzi.

— Hát azt akarod, hogy inkább hazudjam?

— Azt hát.

— Na!

Hát nekem nem mindegy, ha meggyőződéssel mondja, hogy szeret, vagy ha úgy hazudja, de úgy, hogy én nekem el sem lehet képzelni, hogy nem meggyőződésből mondja?

— Ó, te drága kis sophista.

Az asszony elkéserevde nézett maga elé.

Az ura hiába csókolta le a szemét, az arczát, a száját, nem is érezte, nem törődött vele.

— De babikám, hát mit tegyek, hogy meg legyél elégedve?

Az asszony egy pillanatra felelevenedett.

— Nem unsz meg soha? — kérdezte kímélő tekintettel.

— Soha! — kiáltotta az ura, s valóban olyan meglepetés és öröm volt a szavában, mint legelőször.

— Így, így! — kiáltott az asszonyka. — Így! Mégegyszer, még egyszer!

— Soha! — szólt az ura egyszerűbben, de a hogy az asszonya arczára nézett, s látta a hangjától egy pillanat alatt rideg, hűvössé lett arczocskát, ijedten kiáltott fel újra: Soha!

Az asszony szomordán elmosolyodott. Legyintett parányi kis kezével.

— A szerelmet nem lehet erőltetni.

A férfi érezte, hogy valami olyan feladat előtt áll, a mely hasonló ahhoz, mikor a mesében egy véka kását kell kiszemelni a hamuból a legénynek reggelre, de úgy, hogy egy szem se legyen hamvas és egy szem se vesszen el... Vagy ez még tán nagyobb? Az időt megállítani! Az érzést megörökíteni! Bizony! Ez az élet boldogsága.

Csak nézi hát az asszonyka arczát s látja, hogy odabent gondok, gondolatok folynak, s nem tudja eltalálni, mi lehet az.

— Istenem, mit várhatok a jövőtől! — mondja a kicsi asszony, — már most sem tud hazudni a kedvemért, pedig még nem volna szabad, hogy megúnjon. Mi lesz velem, ha igazán öreg asszony leszek. Akkor már irgalomból sem kapok jó szót tőle.

— De édes angyalom, a szívnek nem csak egy hangja van, hanem ezer meg ezer! Elcsendül az egyik, s másik hallatszik utána, épen olyan szép, épen olyan tisztá.

— Fals! Mind fals! — kiáltott az asszony.

— Mondom neked, úgy szeretlek, hogy azt nem is lehet szóval kimondani. Hogy mondjak egy kérdésre, a mi százszor egyformán hangzik, százszor más feleletet!

— Nem másat, mindig egyet, a legelsőt! Ha én tudom mindig úgy kérdezni, a hogy legelőször, maga miért nem tud mindig úgy felelni, mint legelőször?

A férfi sóhajtott.

— Mert én férfi vagyok. Szeretlek úgy, hogy azt neked meg kell érezni.

— Bezzeg ezt tudja érzéssel mondani és meggyőződéssel, de a mit én kérdek, arra nem tud úgy felelni!

Ezzel a konoksággal szemben már nem volt tovább szava a papnak. Elhallgatott s azzal vigasztalta magát, hogy gyerekekkel nem lehet vitatkozni.

(Folytatása következik.)

MONTIJO EUGÉNIA.

Az utóbbi években sűrűn foglalkoztatja a franciaia történetírást a második császárság alig két évtizedig tartó, egyben fényes és nyomorúságos érája. Ez egyre-másra megjelenő könyvek közül kivált két munka tarthat számot szélesebb körű érdeklődésre Franciaország határain kívül is. Az egyik III. Napoleon utolsó miniszterelnökének, Olliviernek hatalmas munkája, a melyből eddig kilenez kötet jelent meg; a másik Lolliése Frederik három kötetes monografiája Montijo Eugénia császárnéről. A második császárság udvaráról és udvari életéről. Nem érthetetlen az a nagy érdeklődés, a melylyel a családjából egyedül élő, nyolczvanhárom éves Montijo Eugénia a történetíró s az olvasó közönség fantáziáját foglalkoztatja, ha arra a ragyogásban és megpróbáltatásokban egyaránt ritka gazdag életpályára gondolunk, a melyet ez a matróna megfutott. A korábbi életrajzírók Montijo Eugéniát, a ki anyai részről magát expatriált, Malagában megtelepedett skót kalmár-apától származott, mint szerencsésére méltatlan kalandort és parvenüt rajzolták. Pedig Montijo Eugéniában, bár hosszú leánysága alatt, hisz huszonnyolczéves volt már, a midőn III. Napoleon feleségül vette, anyja és egyetlen leánytestvére társaságában megfordult az akkori Európa összes divatos szórakozó helyein, néha meglehetősen vegyes társaságokban, nem volt semmi parvenüt, semmi szélhámos vonás. Nem annyira születése, vagyona, műveltsége, mint inkább erkölcsi tulajdonai tették, mielőtt még trónra jutott volna, föltűnően zárkózott, igen arisztokratikus, korához mérten túlkomoly teremtéssé. Még egész kislány, a midőn anyja szalonjában, egy párisi látogatásuk alatt, a hol elég gyakran megfordultak, megismerkedett két igen kiváló, szellemben kortársaitól merőben elütő íròval: Meriméével és Stendhallal. A csodás elbeszélő Stendhal nagyon szerette s csupán az agglegényekben található leleményességgel becézte a bájos, szőke gyermeket, a ki áhítattal, fáradhatatlan éberséggel hallgatta a nagy Napoleonról szóló legendákat. Volt még egy más körülmény is, hogy a kis

Eugénia a nagy Napoleonról szóló legendák és hagyományok kultuszában növekedjék. Apja, Cipriano de Portocarrero, Montijo és Téba grófia, harczott Napoleon hadseregében s az a seb volt a legnagyobb büszkesége, a melyet akkor kapott egy ütközetben. Eugénia utóbb sokszor elmondta, hogy párisi látogatásuk alatt Stendhal látogatása volt a legnagyobb öröme, mert olyankor csodás dolgokat hallott és későbbben kellett aludni mennie. A kis leányt már a bábuzás idején nagyon érdekelték a politikai dolgok. Stendhalnak, miután visszatért Madridba, spanyol politikai mozgalmakról, a karlisták törekvéseiről írt s panaszkodta, hogy a lány-társaságokban unatkozik, mert csak ruháról fecsegnek s egymást szapulják. Egy amerikai íròra is, a ki Madridban a spanyol irodalmat tanulmányozta, a serdülő Eugénia azt a benyomást tette, hogy ő lesz Spanyolország legműveltebb, legeszesebb asszonya.

Tudott dolog, hogy Eugéniát anyja több spanyol előkelőségnek szánta feleségül, hogy azok némelyikével már jegyben is járt, mielőtt III. Napoleon Bonaparte Matild hercegnő szalonjában megismerkedett volna. III. Napoleon akkor még csak köztársasági elnök volt. Sokat legyeskedett, tehát nem vették nagyon komolyan szépelgését Montijo Eugénia körül. Nagybátyja, Bonaparte Jeromos, a volt weszt-fáliai király azon dolgozott, hogy ne házassodjék s hogy trónját az ő fia örökölje. A mint azonban köztársasági elnökből császárnak lépett elő, III. Napoleon komolyan foglalkozott a házasság gondolatával. Dinasztiába akart házassodni. Egy följegyzés szerint, a mely vak-

hitelre egyáltalán nem tarthat számot, sorban hat hercegnőnél kopogtatott haszontalanul. E följegyzés szerint megkérte az orosz cári családdal atyafi Leuchtenberg hercegnőt, aztán a spanyol király hugát, a szegényt, de nagyon szép Wam Karolinát; megkérte egy Braganza hercegnőt, egy kis porosz hercegnőt, végül Viktória angol királynő egy rokonát. A bonapartisták tartottak attól is, hogy valami olyan törvénytelen viszonyt köt, a mivel ártani fog trónjának s hátráltatja a császárság megszilárdulását. Ettől azért is tartottak, mert Napoleon Londonból magával hozta a szeretőjét, a ki a szükség napjaiban pénzzel segítette s Howarel Eliza a Tuileriák közelében, abban a palotában lakott, a melyben lakott volt Waleszka, I. Napoleon lengyel grófnője. Azt még legyakabb hívei sem akarták, hogy császáruk hálából, részint daczból a kosarak miatt feleségül vegye és császárnévá koronáztassa a kártyás Fritz-Roy volt szeretőjét, a londoni hajóslegény leányát.

Montijo Eugéniáról is a párisi előkelő társaság kezdetben azt hitte s azzal vigasztalta magát, hogy Pompadour és Dubarry szerepét fogja játszani. Mondják, hogy III. Napoleon is eleintén úgy gondolkodott, hogy szeretheti Montijo kisasszonyt, de nem veheti feleségül. Eugéniában azonban nem volt semmi hajlandóság, hogy a koronázatlan, a balkezes császárné szerepét játssza. Gát elég állott az útjában. Meggyanusították minden lépését. Mert érintkezett royalista arisztokratákkal, ráfogják, hogy orleanista, hogy konspirál X. Károly unokája, Chambord gróf érdekében, a ki hívei V. Henrik királynak ismertek s a ki száműze-

SZÓLÓ-PÁSZTOR. — Pataky László rajza.

tésben, Frohsdorfbán, Ausztriában élt. Mint eső után a gomba, úgy támadt Eugéniről a mende-monda. Nyilvánvaló, hogy a sok pletykát leginkább azok gyártották, a kik ellenségei voltak a császárságnak; hogy a legtöbb pletyka külföldön, az emigráltak körében támadt, de elhitték Párisban, a leghatározottabb bonapartista körökben is. Merimée, a ki Eugéniát és anyját még Madridból ismerte, szintén belekerült a csavába. Azt beszéltek róla, hogy Montijo grófnénak, Kirpatrick Mánuellának szeretője volt, hogy Eugénia leánya s most abban mesterkedik, hogy ezt a törvénytelen sarját, a ki még csak nem is grófleány, trónra csempéssze. Természetesen nagy meglepetést szült, töméntelen ironikus megjegyzésnek adott életet a III. Napoleon és Montijo Eugénia házassága, a melyet, a mint mondják, a ravaszon véletlen, az ügyes cselezködés s a vak szerelem kötött. A midőn bizonyossá lőn, hogy a császár feleségül veszi s császárnévá koronáztatja a spanyol Montijo kisasszonyt, a mint ez már a váratlanságok esetén történni szokott, meglehetősen zavar támadt. A párisi börzén rohamosan estek az értékek. Azonban Párisban semmi sem tart soká. A legnagyobb gondot az okozta, a legtöbb vesződséggel az járt, hogy a császári pár udvart teremtse magának. A régi arisztokrácia, a történeti családok elzárkóztak palotáikba és falusi kastélyaikba. Azok, a kik Napoleonnal megosztották a bujdosás keserveit, a kik dörgölöztek az új életre támadt dinasztiahoz, nem igen adhattak méltóságot, tekintélyt, ragyogást az udvarnak. Sűrűn lehetett hallani, hogy a Tuileriákban minden igen új: a butor, az aranyozás s a czimer. Még a dinasztia tagjai is húzódoztak az új asszonytól s iparkodtak neki minél több kellemetlenséggel kedveskedni.

III. Napoleon uralkodásának első tíz esztendejében, a második császárság fénykorában nagy átalakuláson ment át a francia társadalom. A krími hadjárat, az olasz-francia-osztrák háború Franciaországot ismét az első kontinentális hatalommá tette. Viktória angol királyné nagy pompával fogadta Windsorban a császári pár látogatását s azt hamarosan visszaadta Párisban. Az olasz hadjárat alatt Eugénia volt a régens s ez a körülmény ismét életre keltette leánykorában már jelentkezett politikai hajlamait és becsvágyát. Nem bizonyítható s nem is épen valószínű, hogy azt a katasztrófát, a mely a második császárságot elsőpörte, az Eugénia politizálása idézte volna föl, de volt benne része, a mint ezt a mexikói vállalat s a porosz háború bizonyítja. A mexikói vállalatot s azt, hogy annak trónjára Miksa osztrák császári herceget ültették: Napoleon, Eugénia, Walewski, a ki Napoleonhoz vérségi kötelék fűzött s Metternich Richárd eszelték ki. Hasztalan volt az Egyesült-Államok figyelmeztetése és tiltakozása, vakon rohantak a kimerikus vállalkozásba, a mely Franciaország tekintélyén az első nagyobb csorbát ütötte. Minden arra vall, hogy a kalandos vállalkozáshoz kivált Eugénia ragaszkodott esőkönyösen. Azt hitték s azt hitte kivált Eugénia, hogy egy kis demonstrálással, néhány francia csapat átvonulatásával az országon, rendet és nyugalmat teremtenek s hogy biztosítják a trónt, a mely alá agyalábakat raktak. Az első hírek ezt a kába illúziót még megerősítették. De a mint Bazaine elhagyta Mexikót, fenekestől fölfordult minden rend s a katasztrófa elkerülhetetlen volt. Eugénia ekkor a hithez, a valláshoz folyamodott, nem csupán vigasztalásért, de segedelemért is. Számátalan viaszgyertyát égetett el; sűrűn járt gyónni a kora reggeli órákban, a legszigorúbb inkognitóban; órákon át volt mélyen elmerülve ájtatos imádkozásban, hogy töredelmével, bűnbánatával föltartóztassa a lecsapásra kész katasztrófát. A vallásos fanatizmus ez időben egészen hatalmába kerítette. S hogy fájdalma és kétségbeesése még nagyobb legyen, nem adhatta át magát nyilvánosan a töredelemnek, a vezeklésnek. Leplezni kellett fájdalmát, mert Párisban világkiállítás volt, a Tuileriákban egymásnak adták a kilinest a fejedelmi vendégek A mexikói vállalkozás elnyelt a nemzeti vagyonból hatszáz milliót; Miksa fiatal életével fizetett, a felesége megöült és Franciaország reputációján kikészőrhelytelen csorba esett. A francia közvéle-

mény pedig, a mint a titkos rendőrség főnöke Napoleon faggatására kénytelen-kelletlen bevallotta, a drága kalandért a császárnét, Eugéniát tette felelőssé.

Hogy a császárság bukásában, a porosz-francia háborúban mi része volt Eugéniának, az még most sem dönthető el világosan, holott a szerencsétlen hadjárat előzményeiről az utóbbi években tömördek hiteles adat kerül napvilágra. Az bizonyos, hogy Bismarck akarta a háborút s azt csak nagy önmegtagadás árán lehetett volna egy időre eltolni. Az is bizonyos, hogy Eugénia egyre növekedő politikai súlyával azokat támogatta, a kik könnyű vállalkozásnak hitték Berlin meghódítását, a porosz királyság összetörését, a mint tette I. Napoleon. A császár sehogy sem akarta a háborút, nemcsak azért, mert fáradt és beteg volt, de mert tudta, hogy Franciaország nem kész a Poroszországgal való mérkőzésre. Békés szándékait, a melyben bizalmas hívei, az orrukál továbbá látó politikusok ösztinét támogatták, otthonában, részben épen a felesége hiusította meg. Eugéniának már az sem volt ügye, hogy a császárság alkotmányos kormányt kapott, hogy a döntést a politika s a kormányzat kérdéseiben a parlament kapta a kezébe. Aggódott fia örökségéért s titkon mindenben azok kezére dolgozott, a kik egy győzelmes háborúval gondolták megszilárdíthatni a császárságot, a Napoleonok trónját. Az ország s a dinasztia szerencsétlenségére Morny herceg, Napoleon féltestvére, a ki Eugénia politikai vellejásait mindig tudta paralizálni, már nem élt. Így történt, hogy Eugéniának, a nélkül, hogy számoltak volna vele, mind nagyobb befolyása lőn a politikára.

A Szedán után történt dolgokat nincs miért fessegetnünk. Az vitathatatlan, hogy a megpróbáltatás sanyarú napjaiban Eugénia Czézár hitveséhez méltóan viselte magát. A császárság hirtelen omlott össze, sokkal könnyebb szerrel, mint a hogy életre kelt volt. A császárné inkognitó, egy amerikai orvos segítségével menekült Párisból Angliába. Azóta egy egész emberélet telt el. Három évvel utóbb meghalt Napoleon, negyedszázaddal ezelőtt Afrikában, a félyadak ellen viselt háborúban, egy portyázás alatt elesett egyetlen fia. Egyedül maradt ragyogó és keserű emlékek társaságában. Egyedül morzsolja az aggság örömtelen napjait. A vak véletlen magasra emelte, inkább a szépség, mint a talentum és az uralkodásra természetesség jogain. Ha volt része a császárság bukásában, a francia császári trón összeomlásában, a melyen tizenhét évig ült: bűnéért nagyon megvezekelt. *Junius.*

AZ ÖREG SUTYÓ.

Elbeszélés. — *Ira P. Ábrahám Ernő.*

Igazi ősemler volt. Mikor, hogy került a tanyára, bizonyosan senki sem tudta. Még leginkább igaz az lehetett, a mit nagyanyám hallomás után tudott a tologról. Az ő előadása szerint Sutyo még fiatal kölyökkorában került a tanyára s a cselédkondát kellett őriznie. Az apja kukoriczacsós volt egy szomszédos bérleten. Sutyo minden nyáron megszolgált egy süldőt, az apja pedig a kukoriczát; ősz végén beköltöztek a faluvégre, karácsonyra meghízalták a süldőt, levágták, s éltek tavaszig, míg mehetek megint a tanyára. Sutyo a miénkre, a Kis-Hegyesre, az apja pedig a Gólyásra. Egy ősszel, mikor Sutyo hajtotta a megszolgált süldőt a Gólyásra az apjához, az apja kunyhója helyén felvágva, megűszkösödve találta a földet. Az előtte való napi viharban egy villámesapás elpusztította a kunyhót az öreg csőszszel együtt.

Darab ideig csak bámult Sutyo értetlenül, még sirni se jutott eszébe, azután hamarosan szamot vetett magával, visszafordította a süldőt, s estére újra a Kis-Hegyesen volt. S ott is maradt késő véséig. Még vagy két esztendeig a cselédkondával járt, azután bekapott urasági külső cselédnek. Aféle minden munkát végzett. Ó panyvázta a teheneiket a legelőre, dölben és este ő itatta meg őket. Az ő tiszte volt a kert rendben tartása, a tüzelőhordás, alkalmadtán egy-egy tyúkol összeacsolása, könnyebb tatarozások, minden

harmadik nap bejárni húsért, s egyéb vásárolni valókért a szomszédos községbe, kikutatni egy-egy félrejáró tyúk tojóhelyét, s hasonló alkalmi dolgok. Bérések, kocsisok, dohányosok s egyéb cselédség ha egyik-másik évekig szolgált is a tanyán, csak helyet változtattak időnként; csak az öreg nőtt úgy a tanyához, hogy hetven esztendőn keresztül soha egy napnál tovább nem volt távol tőle. Ugyanis minden nyáron egyszer bement Debreczenbe. Reggel elindult, s másnap este kinn volt megint a tanyán. Ha mikor elindult gyalog, s ugyanakkor a kocsi is készült a tanyáról Debreczenbe, s megkínálták, hogy üljön a bakra, majd beviszik, az öreg megvetően legyintett a kezével:

— Nem ér az semmit! Uraknak való a kocsi csak. Szegény ember hamarabb beér gyalog.

Az útát nem rendes gyaloglással tette meg, hanem ügetve. Sajátságos ügetés volt az. Apró, csúszó lépésekkel, miközben a lábát folytonosan kissé összegörbítve tartotta. A felső testét ilyenkor a rendesnél is jobban előre görbítette, s úgy látszott, mintha a feje húzná előre, de a lábait a nehéz bakkancs miatt nem bírta emelgetni, csak csúsztatni. De azért elég fűgön haladt az öreg, s sajátosság ügetésével olyan port vert fel, akár egy szekér. S úgy is belepte a por az út végére, akár egy szekeret. Frissen mosott fehér ingben, gatyában indult az öreg a városba, s másnap este olyan szuratosan érkezett vissza, mintha az egész idő alatt búzarostáláson lett volna, s minden piszok, por őt lepte volna be.

Egyik évben inget vásárolni ment be az öreg Debreczenbe, másik esztendőben egy lábravalóért, vagy csak épen egy keszkenőért. Vett mindig egy kalácsot is, hiába, hogy nyakig ehette magát a tanyán. Súlykos, keletlen kalácsot vásárolt mindig.

— Ha már pénzt ad kend érte, miért nem vesz jó foszlós kalácsot? — korholta a nagyanyám.

Az öreg legyintett egyet a kezével, s magyarázta:

— Nem érte azt a tekintetes asszony! Ez lakósabb, hát jobb.

Egyszer meg arra gondolta magát, hogy csizmát vesz, hadd legyen a bakkancs mellett az is. A legnagyobbat választotta, a mi csak volt a vásáron. Elég lett volna kétakkora lábra, mint az övé.

— Mi a fenének vásárolt kend ilyen ostoba nagy jószágot? — támadt rá a nagyanyám.

— Hát milyet vettem volna? — vetette az öreg.

— Kisebbet, lábára illőt.

— Minek vettem volna kisebbet, — felelte az öreg dönthetetlen meggyőződéssel, — mikor a nagyobbat is csak annyi pénzért adták.

Irni, olvasni nem tudott az öreg, s a betűt megvetendő számárságnak, urak csalafintaságának tartotta.

— A kerül bajba, a ki ért a betűhöz — mondogatta, s mindenesetre volt valami igazsága. Egyébként is jó, természetes esze volt az öregnek, s nagy furfanggal minden nehezebb munkából ki tudta magát vonni.

Végül alig csinált valamit az állatok gondozásán kívül. Hanem az állatokat szerette. Szinte rokonabbnak érezte magát velük, mint az emberekkel. A fejős tehének, egy öreg vak ló, néhány birka s a mi nyulaink tartoztak az öreg hatáskörébe. Nappal velük élt, éjjel velük hált. Emberekkel szót alig váltott.

Az én gyerekségem idejében már hullámos fehér hajú, hajlott vén ember volt az öreg Sutyo. Mi már csak mint hetven esztendőn felüli embert ismertük. A többi cseléd mind szintelen volt mellette, de a róla szóló adomákban kifogyhatatlanok voltak a család felnőtt tagjai. Mi gyerekek pedig csak hallgattuk ezeket az adomákat s neveltünk rajtuk. Az öreg valamennyiönknek kedvenc alakja volt. Még a morózus hallgatása is valahogy egészebb tette alakját.

Ruhát sose viselt az öreg, csak inget meg gatyát. Még télen is abban járt. Minden héten egyszer megtisztálkodott. Szombatban a vályúnál kimosta a váltópár fehérneműjét, vasárnap reggel maga is megmosdott a vályúból sokszor jeges vízzel, s törülközőtlenül, száradatlanul

1. Arany sujtásos mellény Behalából (Bengál). — 2. Bicska és gyümölcsösár Madras környékéről. — 3. Agyag-tálak. — 4. Behalai tanyarészlet. — 5. Löffler Manó. — 6. Patáni szabóműhely. — 7. Patáni mellény. — E néprajzi tárgyak Indiából valók, honnan Löffler Manó küldte el lapunknak. Egészen meglepő hasonlatosságuk a magyar nép egyes alkotásaival. A 4. alatti tanyarészlet magyar fészer is lehetne, az 1., 6., és 7. alatti ruhadarabok díszei magyar ornamentikai motívumokra emlékeztetnek s a 2. alatti kis késben a bugylibieskát ismerhetjük fel.

MAGYAR NYOMOK KELET-INDIÁBAN. — Löffler Manó fényképe.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT RÁTH GYÖRGY-PLAKETTJE. — Beck Ö. Fülöp pályanyertes műve.

vette magára az alig megszikkadt fehéreneműt. Isten tudja, hogy nem lett beteg soha.

Legtöbb adoma nagytűségéről szólott. Egész nagy család helyett evett az öreg egymaga. Ha elébe tettek egy öreg bogrács kását, mit se hagyott belőle. Egy karéj kenyér alatt ő állandóan egy-egy félkenyeret értett.

— Jól lakott kend, Sutyó? — kérdeztük tőle néha tréfálkozva.

— Ettem egy karéjka kenyérét, meg egy harapás szalonát — felelte az öreg megvető szójárással. (A harapás szalonna volt egy félkiló, ha nem több.) Azt, hogy „jól laktam”, soha be nem ismerte volna az öreg. Nagyanymát váltig is pörölt vele a nagytűsége miatt.

A többi kosztolt eseléd együtt evett annyit, mint az öreg egymaga. Utóbb annyira megszokta az öreg a szidást, hogy fel se vette. Oda se hallgatott, a mi még jobban felgerjesztette nagyanymát. Nagyrítván ha annyira tudta hozni az öreget, hogy az védekezett egy-két szóval:

— A ki dolgozik, enni is kell annak — mondta olyankor, s ezt olyan érvnek tartotta, hogy minden további szót feleslegesnek vélt, s még állhatatosabban hallgatott. Mi azt tartottuk, hogy nagyanymának külön élvezet volt, ha piszkolhatta az öreget.

A kapott kosztolón kívül egyébkép is gondoskodott az öreg a hasáról.

A tengerit, ugorkát, kalarábét, dinnyét, gyümölcsöt állandóan dézsmálta. A tengerit úgy ette, mintha harmónikázott volna. Végig húzta a csövet egyik végétől a másikig, s egy húzára három-négy sor tengerit leharmónikázott a csővérről. Én sokat próbáltam, de sohase bírtam megtanulni a tengerievésnek ezt a módját. Legkedvesebb csemegéje mégis a verébtojás volt. Nem tudtunk annyit szedni, hogy elég lett volna az öregnek. Nyersen ette. A fogához kociztatta, kiitta, s a haját kiköpte.

— Volt-e benne pocos veréb? — kérdeztük netve.

— Legalább pecsenyét is ettem, a mit sütni se kellett — felelte az öreg, s ragyogott az arca az élvezettől.

Életének egész tartalma a tanya, a mi családnak, s az állatok iránti szeretete volt.

Jobban a tanyához tartozott, mint a kastély gangja előtti öreg ecetfák, vagy a nyitott gémes kút a tanyaudvar közepén.

A nagyanymát mindig csak Juliska kisasszonynak szólította, mint ötven esztendővel elébb, az anyámat pedig Erzsike kisasszonynak, vagy éppen csak Erzsikének. Az ő szemében nem nőtt, nem öregedett egyikőjük sem.

Sokat mesélte az édes anyám, hogy valahányszor gyereke született, (hatan voltunk testvérek) az öreg mindig besomfordált az ágyas szobába, de az ajtóból nem mert beljebb menni, hanem megállt a küszöbön, s onnan nézte az újszülött, formátlan gyereket, egy hang nélkül nevetett, s végül meglepedéssel mondogatta:

— Erzsike, Erzsike.

Egyébként nem törődött az asszonynéppel. Senki se tudott róla, hogy járt volna valaki után. Az asszony megismerése és megkívánása nélkül öregedett meg az öreg.

— Lány pendely, asszony pelenka — ez volt a véleménye a dologról.

Az öregnek a tanyán kellett volna meghalnia, mint a hogy egy öreg fa redvesedik,

korhad el azon a helyen, a hol vékony csemetéből vastag törzsökü terebély, borús fává öregedett. Én már csak mint ilyen élemedett terebély fát ösmertem az öreget. Legrégibb gyermekem emlékeim közt ott van az ő hajlott testű, csoszogó járású alakja is ősz hajával. A mi emlék az ő alakján is túl van, az már csak kód, káprázat.

Hogy miért szerettük úgy, voltaképpen nem nagyon egyszerű megérteni. Játékra, beszélgetésre sohse volt szer az öreg.

— Dolgom van, nem érek rá ácsorogni — utasított el bennünket, ha együtt akartunk lenni vele. De annyi adomát tudtunk róla, s olyan egyszerű, őse ember volt az öreg, hogy egyre foglalkozott vele a fantáziánk. Az utolsó pár esztendő alatt, a mit a tanyán töltött, szemmel láthatóan megrokkant. Napról-napra hajlottabb lett a teste, s még kevesebb a szava, mint régen. A kedve pedig egyre morózusabb.

Betegeskedni is kezdett. Híttak hozzá orvost is, de sose tudta megmondani, mi baja az öregnek. Az öregnek valószínűleg a betegsége is valami különös, addig nem ismert betegség lehetett, a mit egyenesen az ő számára talált ki az Úr Isten.

Sokszor napszáma nyögött, jajgatott, de hogy fájt-e valamije, s hol, — nem tudta megmondani. Ebben az időben nagyon rákapott a tejre. Rájöttünk, hogy rendszeren kiszopja a teheneiket még fejés előtt.

Akkoriban már a nagyanymát átadta a gazdálkodást az egyik nagybátyámnak, a ki nem adott semmit a hagyományokra, s cinikus, önféjű ember volt. Az öreget csak tehernek tartotta.

— Kend is potyára eszi már a kenyerét — mondta neki egy tavaszon, — kendnek is jobb lesz már ősszel a szegényházban.

Az öreg elébb csak bámult, gondolkodott, aztán lassan megkérdezte:

— Oda akar betudni?

— Oda hát. Ott nézheti kend a napot, mégis eltartják.

KOMLÓSSY ARTÚR.

Pár hétig egyre csak azon gondolkodott az öreg. Sehogy se tetszett neki a dolog. Azután zsákolás következett, s az öreget is befogták búzalapátolásra. Nehezen hajlott a teste.

— Ilyet se csinál kend a szegényházban — nevetett a nagybátyám cinikusan. Tudta, hogy az öreg fél a szegényháztól.

— Nem megyek én be oda soha — felelte az öreg.

— Dehogy is nem megy kend, csak az ősz muljék el!

— Nem megyek biz' én, tekintetes uram! — Bemegy bizony kend!

Az öreg még ümmögött magában, s akkor annyiban maradt a dolog.

Pár nap múlva az öreg megkérdezte tőlem:

— Tudná-e az úrfi, milyen az a szegényház?

— Hogy belül milyen, azt nem tudom, de kívülről láttam már egypárszor a város alatt, — s elmagyaráztam neki, hogy egy nagy, szürke földszintes ház, vasrácsos ablakokkal, a kapuja mindig zárva van, s nagy vakolt kőkerítés veszi körül, s hogy a kerítésen belül bizonyosan udvar, vagy kert van.

A leírásom nem igen nyerte meg az öreg tetszését. Gyanakodva kérdezte: — Az úrfi ellaknék ott, ha arra kerülne a sor?

— Ha muszáj volna — feleltem óvatosan, De magamban irtóztam még csak a dolog gondolatától is.

— Rabság az, úrfi — mondta az öreg csendesen, s nagyot sóhajtott. Azután nem beszélt többet a dologról, s ment itatni a teheneit.

Elmúlt a nyár s ősszel, mint rendszeren, beköltöztünk a városba. November lehetett már akkor, mikor egy estén a nagybátyám nálunk vacsorázott, s odavetöleg újságolta:

— Na, az öreg is bekerült tegnap a szegényházba.

Alig akartuk hinni, s a nagybátyámnak töviről-hegyire el kellett mondania, mennyi rábeszélésbe került, míg az öreg rálett a dologra. Én a magam természetes gyerekösztönömmel úgy éreztem, hogy egy embert, a ki szabadabb volt mindnyájunknál, rabbá tettek. Tisztában voltam vele, hogy vagy elpusztul az öreg bent, vagy megszökik.

Csak ritkán hallottunk hírt az öregről akkor télen. A mit hallottunk is, mind csak adomaszzerű adat volt az öreg türelmetlenségének megvilágítására. Gyötörte a rend, a tanyainál kevesebb koszt, az állatok, a mezők, földek, a szabadság hiánya. A magas kőfal, mely útját állta.

Lassan-lassan megszoktuk bent tudni az öreget, de azért nem nagyon voltunk meglepődve, mikor a következő nyáron egy reggelen beállított a kocsis, mikor reggeliztünk, s jelentette:

— Tekintetes asszony, megjött az öreg.

— Mikor?

— Hajnal előtt. Már ki is hajtotta a teheneiket a legelőre.

Ahányan voltunk gyerekek, szaladtunk a hirre ki az öreghez. Nem igen látszott megváltozottnak. Természetes dolognak tartotta, hogy újra a tanyán van. Kérdősködni próbáltunk a szegényháztól:

— Szeretett benn lenni, öreg?

— Az ellenségemnek se kívánom — legyintett a kezével, s többet semmi áron nem lehetett kivenni belőle. De abból a pár szóból, s a hogy mondta, eleget értettünk.

KOMLÓSSY ARTUR.

1848—1910.

Az egyszerű, szerény, puritán, dolgos magyar ember típusa volt Komlóssy Artúr, a ki nemrégiben hunyt el szülővárosában, Debreczenben. Országos hír nem vette szárnyára nevét, de hivatkozó dícsőségre ő soha nem is vágyott. Annak a sajnos, mindinkább gyérülő régi gárdának volt ő is egyik lelkes katonája, a melynek tagjai csendben, feltűnés nélkül bár, de mindig ott vannak az első sorban, a hol a komoly munka, a nemzeti haladás és kultúra zászlaját viszik előre.

Komlóssy Artúr szülővárosában, a «kálvinista Rómában» tartotta lankadást soha nem ismerő, dolgos kezében ezt a zászlót.

nészet száz éves emlékünnepe alkalmával 1898-ban a színészeti kiállítás. Irodalmi és művészeti kérdésekről több érdekes cikket is irt a debreczeni és fővárosi lapokba s 1900-ban megalapította a ma már tizedik évfolyamát élő «Debreczeni Képes Kalendárium»-ot. Jelentős része volt a debreczeni Kossuth-szobor és a szabadság-szobor felállításában. A jeltelen honvéd-sírokat is az ő hazafias agitációjára jelölték meg a haldokló oroszálannal.

Most már ő is ott pihen a Kossuth-utcai temetőben. Méltán mondta koporsójánál Debreczen ékesszavú papja, hogy igen szép lelke volt, a ki a napi munka fáradalmi után (a hol szintén emberül megállta helyét) a költészet és művészet szent forrásaihoz járt áldozni.

L. G.

KOBURG ÁGOST HERCEG AMIE MILLETTŐL; KLEMENTINA HERCEGNŐ STROBL ALAJOSTÓL.

A BOLGÁR KIRÁLY SZÜLEINEK SIREMLÉKE GOTHÁBAN.

Búskomor lett a szegényházban, s egyre szökní akart. Egyszer télvíz idején sikerült is neki, s félíg megfogva találtak rá egy dülő-úton. Visszavitték megint. Akkor pár napig csendesen viselte magát az öreg, de egyszer csak kitört rajta a düh, s neki esett a felügyelőknél, s a szolgálknál, s őrzöngve követelte, hogy bocsássák szabadon, nem akar ő rab lenni, mikor egész életét a Hegyesen töltötte. Úgy kapált, öklözött a kétségbeesett öregember, hogy alig bírták lefogni. Mikor kezét, lábát leszorították, keservesen zokogni kezdett, s elájult. A nagy felindulás annyira kimerítette, hogy többet nem tudott felkelni az ágyból.

A szavát is elvesztette, csak makogott értelmetlenül, s búskomoran nézett maga elé. Két hétig volt ilyen beteg, s közbe-közbe olyan izgatottság vett rajta erőt egy párszor, hogy az ágyába kellett fogni. Én csak két héttel a temetése után tudtam meg, hogy meghalt az öreg.

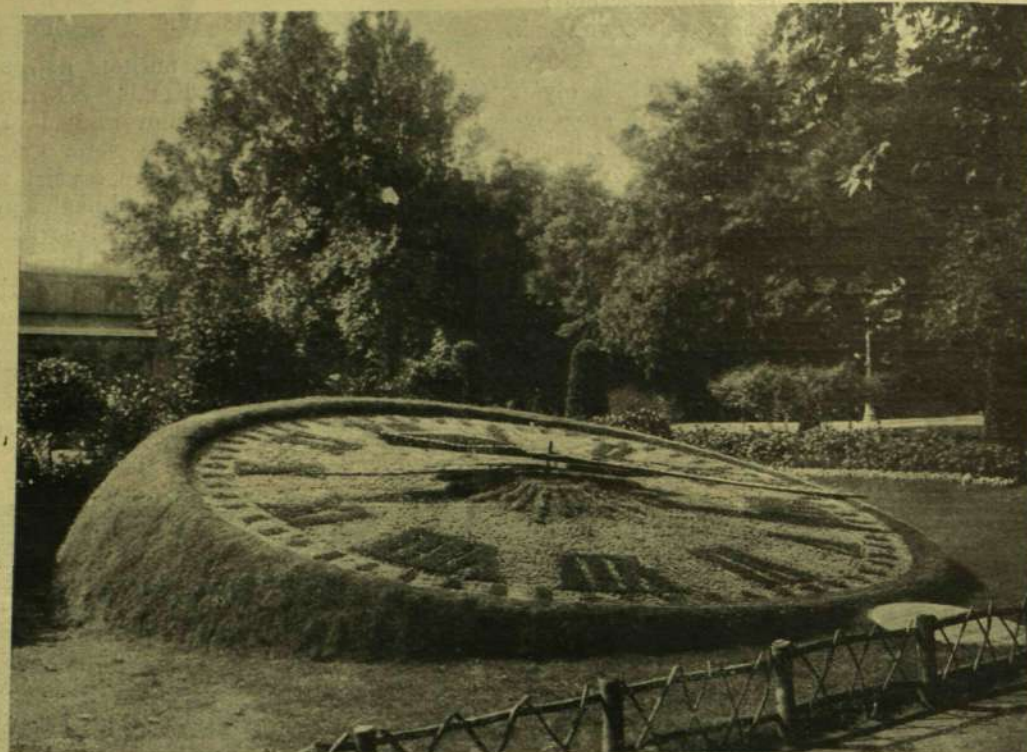
Egy ragyogó nevet is irt erre a zászlóra, Debreczen halhatatlan, de éppen szülőföldjén soká méltatlanul mellőzött költőjének: Csokonainak nevét.

Az ősi magyar város hivatali, társadalmi és gazdasági életében (hat éven át a város főjegyzője is volt), kifejtett sokoldalú és áldásos működése mellett Komlóssy Arturnak az a legszebb és legmaradandóbb érdeme, hogy a Csokonai-kultusz új életre keltette Debreczenben s e nagy név égisze alatt eleven, pezsgő társadalmi és irodalmi életet igyekezett teremteni a kissé lassú mozgású «czi-vis»-ek városában. A város egyetlen s azelőtt inkább csak tengődő irodalmi köre az ő mozgatórugója lett. A város egyetlen s azelőtt inkább csak tengődő irodalmi köre az ő mozgatórugója lett. A város egyetlen s azelőtt inkább csak tengődő irodalmi köre az ő mozgatórugója lett.

A BOLGÁR KIRÁLY SZÜLEINEK SIREMLÉKE.

A gothai székesegyház palotaszzerű sírboltja tudvalevőleg a Kóburg-család temetkezési helye. A sírbolt egyik külön fülkéjében fekszik az 1881-ben elhalt Kóburg Ágoston magyar lovassági tábornok, kinek remek szárkofáját a már elhunyt híres francia szobrász, Amie Millet készítette, míg közvetlen mellette fekvő feleségének, Klementina hercegnőnek szárkofáját I. Ferdinánd bolgár király határozott kívánságára Strobl Alajos mester készítette.

Klementina hercegnő, a ki kilenczven évet élt, bár korának legszebb asszonya volt, állandóan kerítte a festő ecsetjét s életében egyetlen egyszer ült Lenbach-nak, a világhírű festőnek. Élete végén acesuthi tartózkodása alkalmával leányának, Klotild főhercegnőnek rábeszélésére határozta el magát, hogy Strobl mesternek is utljön, a ki mellszoborban megörökítette. A hercegasszony mellszobra pom-

Hajó virágokból. — Óra virágokból, járó szerkezettel. — Nagy platán. — Délszaki növények a fürdő előtt. — Nyírfák.

ŐSZ A MARGITSZIGETEN. — Balogh Rudolf felvételei.

páson sikerült s első példánya a szófiai királyi palotába került, a második pedig Klotild főhercegnő birtokában Alesuthon maradt.

Midőn Klementina hercegnő 1907 február havában elhunyt, a temetés után a bolgár király azt az óhaját fejezte ki testvérei előtt, hogy édesatyjuk szarkofágja mellé készíttessék el Strobl mesterrel édesanyjuk szarkofágját is, a mihez úgy Kóburg Fülöp herceg, mint Klotild főhercegnő kész örömmel hozzájárult. A földadat megoldása nem volt valami könnyű, mert a kitűnően rajzoló bolgár király maga adta meg a magyar mesternek a szakszerű utasítást édesanyja, a francia királyleány síremlékének elkészítéséhez.

A karrarai márványból készült síremléken Klementina hercegnő jellemzően fejét fehér liliomokkal díszített koronákkal fedte, alakját Bourbon-orleansi liliomokkal kivarrt palást takarja, rendkívül kicsi kezeiben feszületet és olvasót tart. Maga az alak életnagyságnál valamivel nagyobb. Markó Miklós.

A SZIBÉRIAI VÉGEKRŐL.

Szibériának még az említése is borzongós érzéseket támaszt bennünk. Ennek a névnek a hallatára véghetetlen hó- és jégmezők tűn-

nek élénk és fülünkbe zúg a fagyos Észak muzsikája: a kavargó burán sikongatása, meg a farkasüvöltés. Olyanféle gondolataink is ébrednek, mint hogyha a pokol kapujának felirata volna rávéve a szibériai határkövekre. Azok számára persze, a kiket az atyuska küld ide nyaralni, telelni. És ilyenkor mintha lánczócsörgést hallanánk...

Pedig csendes, langyos nyári alkonyat volt, a mikor legelőszőr ráléptem a szibériai puszták homokos földjére. A gyepek lankás rónság egyáltalában nem hasonlított a hómezőkhöz. Nem volt benne semmi a borzalmak és

a rejtelmek sugallatából, hanem inkább valami úgy húzta lefelé a térdet a sárgás homokra, mert úgy tűnt fel, mintha egyszerre száz műezsin kezdene énekelni a régmúlt időknek minaretornyaiból: Borulj le a földre és imádkozz...! Ezeknek a keleti pusztáknak a szeretetét hozta el a magyarság Napnyugatra, mert mindig úgy képzelem, hogy a mikor a mi Alföldünket szeretjük, és büszkén tekintünk végig rónságainkon, — akkor mindig egy-egy kései sziporkája lobban fel bennünk a hajdani nomád érzéseknek, és mindahányszor a keleti puszták őstalaját szeretjük a magyar földben.

Síremlékek a kirgiz puszán.

Baskir sátor-szállás. — Baskir nők a sátor előtt. — A szibériai puszták. — Szibériai bálványok. — Középen tatár asszonyok.

A SZIBÉRIAI VÉGEKRŐL. — Dr. Mészáros Gyula felvételei.

Azért nem is idegen nekünk ez a távoli Napkelet. Amodébb messze juhnyáját őriz a kirgiz pásztork. Valamikor, jó ezer esztendő előtt, alkalmasint ott delettetett a mi nyári szállásaink körül, és bizonyára be-be is tért olykor-olykor egy-egy kupa savanykás kancsatejre, meg egy-egy rend édes baráti szóra. Sátoron tűz füstje gomolyog a pusztán. Gomolygott biz erre a mienk is! A hol a magyar ménes, meg a magyar birka legelt, az a föld a mienk volt. A mely folyóparthoz itatóra terelt a pásztork, az a mi Tiszánk volt. Hej, milyen sok szép dal zengett valamikor erről a napkeleti Tiszáról, meg a partja menti zúgó füzesekről...

Régi dal a régi hazáról. Ma már elfelejtettünk mindent, a mi ehhez a földhöz köt, az ősi puszták levegőjét, folyók vizét, folyóparti füzesek zúgását — a mi csak édes lehet a szabad ember inyének, fülének — csupán a

vérünkben maradtunk meg büszke, nyakas nomádnépnek. És a mikor egy-egy kőborgó magyart visszakerül ebbe a mi őshazánkba, nincs is azon semmi csodálni való, hogy ha az a fantasztikus érzeménnyel támad, hogy készíti valami leborulni, és szeretné megcsókolni ezt az izzó napkeleti földet.

Történelme van itt minden fűszálnak. Világverő török népek járták ezt a végnélküli országot Keletről Nyugatra, Nyugatról Keletre. Látták e puszták összes lófarkas táborait, és szemlélői voltak egy hosszú évezredbe nyúló nomádromantikának. Nem is olyan régen volt, hogy döngött még a hadi lópatkó és televényföldön. Akármelyik sátorba térünk is be a szibériai végeken, az agg emberek ajka de sok mesét tud még arról az egykor virágzó, de már rég eltűnt lovagvilágról.

A mi minékünk valamikor a magyar végvár volt a török hódoltság idejében, tanuló isko-

laja a vitézségnek és mulató tanyája a féktelen véré katonaságnak, — ugyanannyit jelentettek a szibériai végek az idevaló baskir, kirgiz nomádnépnek. Csak a viszony volt más e két rokonszomszág között.

Az uráli hegyekből kanyarogva folydogál Dél felé az Ural folyó, de úgy látszik hamar megújja a pusztán való csavargást és belefolyik a Kaspi-tengerbe. E mellett a folyóviz mellett voltak a szibériai végek. Az európai oldalon legeltetett a baskir, az ázsiai térségeken a kirgiz. Édes testvére volt egyik a másiknak, alig különbözött a szavuk, ha beszédbe eredtek. Pedig sokszor megeredt köztük a beszéd, mert a puszták nincs kizövekelve, nem tudni nagyon, hol végződik az enyém és hol kezdődik a tied. A ménes meg a birkanyáj a tudója legjobban, hogy merre terem a legropogósabb fű és mely tájról fúj a leglangyosabb szél, arrafelé húzódik a jószág. A pásztork meg

utána. Így aztán gyakran tőszomszédosok voltak. A régi baskirok bővelkedtek a szebbnél-szebb ezüsttel rakott fegyverekben, puzdrákban, lőszerszámban, messze földön híresek voltak az ötvös-mestereik. A vadászó sólymot nem tudta azon a vidéken jobban kézhez szokatni más nép, mint a baskir. Pedig ez a mesterség öreg hiba volt náluk.

A kirgiz kevesebbet értett hozzá. Jobb szeretett gond nélkül ólálkodni a birka meg a csikó után. Hanem a mikor meg-meglátta a baskir szomszéd sátorbordájára akasztva a csillogó-villogó, veretes lőszerszámot, ezüstös kengyelvasat, mégis csak megmozdult valami a szívében. Hogyha mindez az övé lehetne...

Rabolni és lopni nem szokás Keleten. Lőlopás ott nincsen, inkább csak módjával „elkötik” a csikót. A holmit meg egyszerűen „szerzik” vagy „elemelik”. Ha egy kicsit véres lesz miatta a fű valahol a pusztán, nem igen haragszik érte a holló meg a kánya.

A maga összességében pedig vitézi cselekedet az egész, s olyan szépen tudnak zengeni róla a keleti kobzok. Aztán, ha nagyon össze akarja szidni a nomád apa a fiát, a ki mihaszna, és csak szegénye a családnak, nem azt mondja, hogy...: «Te ilyen-olyan dologtalan kapa-kaszakertűlője...» — hanem azt mondja neki, a mi a sátorlakó embere becsületén legmélyebb sebet vág:

— Sosem lesz belőled ember, mert még csak csikót se loptál!

A kirgiz azonban ember volt, s nem is a legutolsó. Egy-egy szép fegyverért, jó kezes sólyomért ellovagolt messze-messze földre, s verekedett érte. Ha néha egy-egy nyáj birkát is elhajtott vele együtt, az már a többi kedvéért volt. Persze, hogy haragudott érte a baskir. A másik esztendőben aztán ők vették meg a vámot a kirgiz szomszédon.

Hosszú századokon keresztül így folyt ez a romantikus nomád lovagélet a szibériai végeken. De egyszerre csak a XVI. század derekán új hír, meg új ellenség támadt Nyugat felől. Mind jobban törtek előre a fehér czár népe, az orosz. Elestett Kazán, és elfutott a tatár khán. Nemsokára meghódolt a baskirság is, mert sok volt az orosz. Nem sokat követelt tőlük Iván a Rettenetes, csak egy-egy kis hódprémét, nyestprém-adót, hát békességek voltak egy darabig. De a mikor már harmadszor-negyedszer is kérte az orosz az adót, akorra már meginták a jobbágságot. Verekedések, esetepaták és az orosz kormánybiztosok elkergetései következtek. Aztán megint béke lett, aztán megint háborúság. Végre mégis megtanulta az orosz, hogy ámbár nagyon szereti a baskir a barátságos, szép beszédet, de mindenek fölött legjobban csak veszekedni szeret.

Hát ha csak ez kell, a hol ott van a kirgiz! Határárzséssel bízta meg a czár a baskir népet. Ez már inkább kedve szerint való foglalkozás volt. Felmentették őket az adó alól, szürke posztókőpenyegét szabattott rájuk az atyuska, és magas süveget küldetett mindegyiknek. Kinek puskát, kinek kardot adatott. De a legtöbbje mégis csak nyilas volt, mert a pusztai ember kezében nincs jobb fegyver ennél. Minden huszonöt versznyeire leütötték aztán a tilalomfát a szibériai határra, és a melyik kirgiz ezen a vonalon betette a lábát, azt keresztlőtték.

Régen volt ez is, ma már csak az emléke él a határárzsérek. Egy jó századéve, hogy besorozták a baskirt is oroszországi polgárnak, azóta vége a kiváltságainak és vége a háborus időknek. Örökké csak ez a rozsdás béke meg béke, évről-évre nehezebb meg nehezebb az adó.

A pusztai ember szerint való legény-élet elmúlt, már csak egy-egy dal kesereg róla a mindjobban gyérülő pásztortűzek mellett:

Futtass-vágass, a mig legény vagy,
Mint a sebes szarvas a dombon.
Ha majd a legény-kor elműlik,
Vén, görbe kigyó lesz belőled...

A pusztai szél valami egyhangú melódiát dudol hozzá, és meg-meglengeti a füvet a süppedt kurgánokon.

Dr. Mészáros Gyula.

KIRGIZ NŐK ÉS GYERMEKEK.

ÉGI ÉS FÖLDI SZERELEM.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irtá Necra. — Olaszból fordította Balla Ignác.

V.

A levél.

Nagy megdöbbenéssel volt valóban Ippolito részéről, hogy az orvosi tanács ellenére mégis lejött és a gyöngéd Remónak igaza volt, a mikor megdöbben, a mikor a halálsápadt Ippolitot megjelenni látta a küszöbön. Romolo, a ki mindenkor erős férfianak szeretett mutatkozni, rémülten nézett a halvány ifjúra, a ki alig tudott a lábán állani.

— Micsoda örültség ez! — kiáltotta, mert nála a résztvevő indulatok szavai is szemrehányás formájában hagyták el ajkát.

Nem tudtam tovább kitartani — felelte Ippolito egyszerűen és leült a székre, a melyet Remo elébe tolt. — Már egy hónapja!

A fél karja be volt pólyázva és az arczán még hólyagok és égési vörös foltok láthatók, a melyek annak a fatális éjszakai tűzvésznek nyomai voltak. Leborotvált haja, lepörkölt szemöldöke és hajszála annyira eltorzították arczát, hogy Romolo, a ki mereven ránézett, így szólt:

— Na, igazán nem lettél szebb, mint voltál!

— Az orvos — sietett közbeszólni Remo — megígérte, hogy teljesen felgyógyul.

Rosalba és a kis szolgálólány is előjött, hogy megnézzék a lábbadozót, Remo megértette velük, hogy most valami erősítőfélét kellene adni Ippolitónak és aztán rábírní, hogy feküdjön vissza az ágyába.

Ippolito a lábbadozó betegek különös megelégedettségével nézett körül és tekintetét megpihentette az ösmerős tárgyakon, a melyek úgy tűntek fel előtte, mint régi visztlálott barátok: a börrrel bevont székek, a könyvvállvány, a ruhafogas, a zöldernyős lámpa és különösen egy hosszú sóprű, a sarokba állítva — mosolyra készítették.

— Hogy érzed most magad?

— Jól, Remo bácsi, egészen jól.

De egyre sápadtabb lett.

— De elég volt! Jobb lesz, ha most visszafekszel az ágyadba.

Romolo megragadta erős kezével, hogy felállásra bírja. Az ifjú kellenlennél túrt, hogy az óriás fölemelje, mialatt Remo csöndesítette.

— A te javadra történik. A megrázkódtatás, a mely téged ért, túlságosan is erős volt és most már óvatossabbnak kell lenned. Most hát elég volt. Még türelmesnek kell lenned.

A konyhában a kis szolgálólány átadta neki a levelet.

Ippolito, a ki túlságosan sokat várt ifjú erőitől, maga is elcsodálkozott azon a gyöngösesen,

a mely elfogta, hogy visszatért szobájába. A takaró alatt is még vaczogtak a fogai.

Remo, a ki fölkereste és most visszatérőben volt, még visszaszólt az ajtóból:

— Takaródz be jól!

És lentől tisztán hallotta még Rosalba érdes hangját:

— Csak ne álljon be visszaesés!

Mindez bizony nem volt valami felvidító. Ippolito e pillanatban jobban érezte, mint valaha, magányosságának szomorúságát, ezt a lelki egyedülvalóságot, a mely felébresztette benne az olthatatlan vágyódást a gyöngödség és becézgettetés iránt, a mely azonban ne legyen olyan, mit Remonak mindenki szemében egyformán gyakorolt lágyasága. Ő egy csók — kitől? — nem tudta; de egy forró csók a homlokán, a mely neki szól egyedül és kizárólag neki szól...

A hogy körülnézett, észrevette a levelet. Kezébe vette, megnézte, de az írást ösmeretlennek találta. A borítékja csinos volt, a papírosa elefántcsont-halványaságú és az írása sötétfekete tintájú. Ibolyaszínű pecsétviaszból apró pecsét ragyogott rajta, a melyen csak ez az egy szó állott: Se. (Ha.)

Dicsőségének első napjaiban rengeteg levelet kapott: barátoktól, egykori tanulóktól, kiváncsi idegenektől, autogramm-gyűjtőktől és újságíróktól, a kik mind arra kérték, hogy írja le számukra a névcsészét és az ő csodával határos hőstettét, a melylyel a halálra szántakat megmentette és végül leveleket azoktól, a kiket megmentett és a kik most halálalkodnak; de ilyen levelet, a minő ez, még egyetlenegy sem kapott, ebben bizonyos volt.

A gyertya felé tartotta a levelet, de a gyertyaláng fénye nem hatolt keresztül rajta; közelebb emelte az arczához, de nem tudott semmiféle határozott parfüm-szagot kiérezni belőle, bárha az egész levél itatva volt valami édes, könnyed illattal, a minő áthatja az összes tárgyakat, a melyek egy nő illatos íróasztal-főkéjében vannak elzárva.

Fáradtan az ágyára ült. Már nem érezte, hogy fázik. Igazi ifjonti mozdulattal az ágytakaró alá bujt. Reszketett. Lassan magához tért ismét, megforgatta kezei között a levelet és így kereste, hogy melyik részében lehetne úgy felválni, hogy a pecsét meg ne sérüljön. Az éjjeli szekrénykén egy kis kanál feküdt. Elővette és a kanál nyelvvel óvatosan a boríték egyik részébe igyekezett hatolni. Még egy pillanatnyi tévovázás. Mi vár reá, mi vár reá? Krak! A boríték megnyitott.

Nincs az a tolvaj, nincs az a szerelmes, a ki olyan óvatosan tudna elsuhanni a kertben, a hová belopódzott, mint a milyen ügyesen és gyöngéden Ippolito elővette a levelet a borítékból. Talán egy lélek volt belézárvá? Életének fordulópontját jelenti talán ez a pillanat, a mikor sorsát megpecsételi? Valami különös, titokzatos érzés fogta el. Sápadtan, lélegzetét visszafogva olvasta:

«Uram! valaki, a ki élnének érdeklődött a január huszonharmadiki rettenetes tűz iránt, már csak az ön nemes szerepe miatt is, nagyon szeretné tudni, hogy a tüze következményei többé már nem olyan fájdalmasak-e, mint a minőknek az első napokban látszottak? Az ellentmondó újsághírek, a helyett, hogy megnyugtattak volna, egyenesen nyugtalanítanak. Nem lenne olyan szeretetreméltó, hogy közvetlenül velem közölné a választ, ha csak egy szóban is? A kéréssem tolatkodó, jól tudom és bocsánatot is kérek miatta, de vannak olyan spontán és élénk érzések, a melyek nem törődnek a társadalmi formákkal. És ilyen az én bámulatom az ön bátorsága iránt.

Lília.

Poste restante, Milano.

A levelet a takaróra ejtette és vizsgálni kezdte, mint a hogy egy új arcot szokás.

Az írás, a mely előtte állott, egyszerű és világos volt, minden fölösleges kacskaringók nélkül való, a sorok között nagyobb térséggel, a mely biztos kézre vallott. Szavai, a melyek épenséggel nem voltak túlságosan olvadozóknak, azt mutatták, hogy írójukban az ész legyőzte az érzést, de néhány szó utolsó hosszúra húzott vonala arról tanuskodott, hogy azt, a ki írta, az érzések vezetik. Az aláírás különösen jellegzetes volt, a két l betű feltűnő hosz-

szusága által, a mi ennek a női névnek igazi előkelőséget kölcsönzött.

— Lília! — ismételte Ippolito hangosan, hogy hallja ezeknek a könnyedén összeillesztett betűknek közös csengését egy édes szóban, a mely üde volt, mint illat, a mely virágkehelyből árad. — Lília!

Idegyszerű név volt, a mely nem emlékeztetett semmiféle személyes benyomásra, sem könyvhangulatokra, egy sohasem hallott név, a mely azonban mégsem volt ösmeretlen.

Még egyszer elolvasta a levelet. A kérdés tolatkodás-szerűségének önkéntes beösmérése és a bocsánatkérés gyöngéd lélekre vallott, míg a határozott stílus írójának intelligenciájáról tanuskodott.

— Biztosan fiatal leány; szép név, nagy rajongás, sok szabadság! — állapította meg magában Ippolito, mialatt a levelet újból visszatette a borítékba. — De ki lehet ez a nő?

A poste-restante-t különbözőképen lehetett értelmezni. Bizonyára a signorina nem szabad; vagy nem akarja elárulni a nevét; a vagy a látszólagos őszinteség és közvetlenség mögött egy ifjú leány tartózkodása rejlik, a ki bár merész, mégis fél.

Egy tiszta leánylélek! Nem ez lenne-e álmának valóra válása? Ki másra gondolt volna egyre a gyönyörű tavaszi délelőttökön, a mikor Bergamo falainak gesztenyefái alatt ödöngött, mint egy mosolygó, üde leányarczra, egy ifjú leányszívre, a mely ő érte dobog? És templomi misztikus, önkivületi hangulataiban, a mikor a Santa Maria Maggiore bűgő orgonahangja a valóságból az álmodásba ringatta, nem jelent-e meg előtte egy tiszta fehér leány, a ki a tömjén füstfelhőiből szállott alá, vagy öreges oltárszékekből lebegett felé?

— Lília!

Fehér rózsák csokrát, hóliliomokat, lágy illatú nárciszokat vált látni, a melyeknek alaperő szirmjai körülzúrogtatták arczát. Édes, mámoros érzés fogta el, a mely lehunyni készítette szem-pillát.

A levél Milanóból érkezett és Milanóba kértek benne választ.

Választ? Ez fölöttébb nehéz dolognak látszott. Mit válaszoljon? Milyen formában? És miért? Elhatározta magában, hogy ma már nem gondol többé erre. Elfújta a gyertyát és a másik oldalára feküdt.

De az órák most elkezdtek kórusban ütni és Ippolito, a kinek pedig ezt már meg kellett volna szokni, most felrezzent. Tok-tok, tik-tik, tak-lak, drilin-din-din; mindez pokoli lármának tűnt fel most előtte. Még sohasem csaptak ekkora lármát ezek az órák. Miről mesélhetek egymásnak ezen az éjszakán? Ippolito akaratlanul is odafigyelt, a míg csak el nem hallgatnak és ötvenhárom óraütést számlált össze, a melyet mind Pál és Virginia álló órája hallgatott, a melynek néha-néha voltak éfélé öntudatos ötletei.

— Talán szerelmeskednek — gondolta Ippolito, a ki a sötétben is tisztán látta a két összeölkező aranyalakot a pálmalevél alatt. És nevetett hozzá.

De miért jutott hirtelen eszébe a zsidók átkelése a Vöröstengeren? Nem volt semmiféle logikus összefüggés a két gondolat között és meg kellett vallania önmagának, hogy semmiféle gondolatkapocs sem vezette a zsidóknak ehez a kalandjához. Talán Nebukadnezár kórusa eszébe juttathatta volna. «Rejűlj gondolat aranyzárnyakon.» De miért aranyzárnyakon? Igyekezett elgondolni magában a két aranyzárnyat. Igen. Ilyen Berenice aranyhaja. De mit akar most Berenice aranyhaja? Főn-séges lehetett, az bizonyos! De hordtak-e már hamis haját a régi Róma hölgyei? Például Cleopatra? 1,450,000,000. Igaz volna, hogy ma már elérte a föld lakóinak száma ezt a horribilis numerust? Milyen hosszú, végtelen hosszú sora az embereknek, egymás mögé állítva valamennyit. Ezek az amerikai újságok mindent tudnak. Angolul fog megtanulni.

— A macska csipje meg!

Ez a különös felkiáltás megzavarta Ippolitót lázas gondolataiban. Rosalba, a ki a szomszéd szobában aludt, álmában felkiáltott. Ippolito most Rosalbát is maga előtt látta. Aztán Rosalba férjének fényképét is, azt a régies primitív fotográfiát, a mely olyan lélektelen. Most megint minden áron el akart aludni.

Chavez, a szerencsétlenül járt aviatikus, a ki átrepült a Simplonon.

Valahol olvasta, hogy ezt úgy lehet a legkönnyebben elérni, ha az ember harminczszor vagy negyvenszer, gyorsan egymásután felnyitja és lecsukja a szemét, de csak azt érte el, hogy a szeme elfáradt, ám ő mégsem aludt el. Most ezer különböző dolog vonult el agyában: tájak, regények, egy arczél, egy hang, egy női ruha színe, egy nevetés visszhangja, tömérdek olvasott, írott, átélt, álmodott, kitalált dolog, mint egy óriási, elvonuló ködkép.

Gondolatai most a levélhez tértek vissza és csodálkozva vette észre, hogy a válasza milyen csodálatos szép szavak jutottak eszébe, gyönyörű gondolatok, kristálytisztán. Fejében kézen volt már az egész válasz. Holnap, mielőtt felkel, leírja. De közben aludni kellene. Türelem, az álmatlanság nem volt hiábaváló, mert a válasz íme készen van. Egyszerűen Ippolitónak írja alá magát? Nem, nem, ez nem illik! Jobb volna a teljes név, Ippolito Brembo. De addig is aludni, aludni...

A takarót arczára húzva, kétségbeesve lezárta szemét, olyan erősen, a mint csak tudta; és a mikor úgy érezte, hogy közel van az álom és a szívét az édes öntudatlanság tölti el, egy kakas kukorékolása felriasztotta. Hajnalodik! Végre mégis csak aludt, fáradtan, kimerülten. A mikor felébredt, a nap már magasan állott és ágya előtt ott látta Remót ülni, a ki aggodó arczczal figyelte. Romolo e közben az órákat húzta fel.

— Láza van...

— A tegnapi megdöbbenésem után nem is lehetett mást várni.

— Ó áldott ifjúság! Mindig a saját kárán akar okulni.

Remo az ő sajátos, lágy, elnézéssel teljes hangján mondotta ezeket a szavakat, de Romolo nem volt hajlandó ezt a véleményt ebben az enyhe formában magáévá tenni és az elégedetlen emberek ingerültségével felelt:

— Azt hiszem, félig elégni, egy teljes hónapig az ágyat nyomni, — ebből már épen eleget kulhatott volna. De ez még mindig kevés neki. Még ráadás is akar adni!

Ippolito bágydattan és kábultan feküdt ágyában. Gépiesen követte Romolo mozdulatait, a ki erős, hatalmas alakjával hol az egyik, hol a másik ablakból behatoló világosság útját állta el.

— Még egyre esik — mondta az óriás.

Remo úgy vélte, hogy ma mégsem használhatja majd az új csernyőjét, legfeljebb csak egy erős vita árán, a mely a földszinten fog lezajlani, mert Rosalba azt tartja, hogy az új csernyőknek megárt az eső.

— Visszajössz nemsokára, Remo bácsi?

— Mihelyt csak a családunk megengedi — felelte Remo kedves és ártatlan günynyal kerek, nagy szemében. A családja alatt tulajdonképpen az iskolát értette.

— Megint csak ott vagyunk, a hol voltunk — szólalt meg most Romolo, a ki az ágy mellett elhaladva, kezét Ippolito homlokára tette. — Most megint lesz egy hónapra bőven gondunk. — Nem, nem, reméljük, hogy nem! — sietett

a válaszzsal Remo, a ki talán hitt is a jóslások valóra válásában.

A két testvér együtt távozott. Ippolito, a ki nagára maradt, most rögtön meg akarta írni a levelet. Érezte, hogy egyre jobban és jobban fáj a feje és úgy gondolta, hogy sietnie kell. Hiszen csak pár szóról volt szó. Kiugrott az ágyból, hogy ténit, tollat és papírost szedjen elő. Reszketett, de ügyet se vetett rá. Csak pár szó az egész.

Signorina!

Nekiszeggett tollal kereste a következő szavakat, azokat a szép szavakat, a melyekkel levelet elkezdje és a melyekből könnyen folynak majd a többiek. De mik is voltak azok a gyönyörű szavak?

Újból bemártotta a tollát a tintatartóba. Át olvasta azt az egy szót, a mely a tiszta iv papíron állott: Signorina. Felkiáltójelet tett hozzá, így: Signorina! De az utána következő szó csak késlekedett; és késlekedett az is, meg egy másik is. És mégis, hiszen gondolatban már megírta az egész levelet, kimérten, de előkelően, a mely nem volt sem fecsegő, sem szűkszavú és a melyik egyúttal kedves és komoly is volt. Hová lett ez a levél? Hová rejtőzött? Agyának melyik rejtett zugába? Egyszerre úgy vélte, hogy most röptében elfogja az alapgon-dolatot, de ez is eltűnt, szétpatlant agyában, mint egy szappanbuborék és hiába gyötörte magát, mint az éjjeli lepke, a ki mindenképen a fénybe akar repülni, de csak az izzó lámpa-üvegbe ütődik. Semmi. Semmi sem jut újból az eszébe.

A homlokához szorította a kezét és minden erejét megfeszítette, hogy összeszedje a gondolatait. Hiába!

Most összegyűrte gömbbé a papírost és a szoba közepére hajította és fagyos kezével, tűző halántékkal, vaczogó fogakkal, kétségbe-esve kuporodott össze az ágytakaró alatt.

(Folytatása következik.)

BETYÁR-ROMANTIKA.

© Agyonlőnek egy rablót, Vítális Imrét, a ki hűségesen rászolgált az akasztófára és mindjárt kinyílnak a betyár-romantikának nemzeti színű virágai. Főlemlegetik Sobri Jósákt, a ki állítólag egy előkelő nagyrútnak a fia, pedig megállapított dolog, hogy gyalogbérésből lépett elő haramiának, s az apja közönséges kanász volt Festetics Benno gróf baltavári uradalmában. Elemlegetik a Bogár-testvéreket is, a kikre a szeretőik ölében ütöttek rajta a pandurok, holott tudva van, hogy az egyiket a pótharaszti csárdánál a rozsvetések közt tette ártalmatlanná, a másikat pedig egy mikesudai tanyán lötte agyon Balla Kálmán, a híres csendbiztos, (a kinek napidíjas sorban kellett nyomorognia élte alkonyán.) S elemlegetik azt is, hogy a rabló betyárral azért szimpatizált a nép, mert sohasem bántotta a szegény embert, csak a gazdagot.

Hát a mi ezt az utolsó állítást illeti, hagyjunk annak békét valahára. A rabló természetesen inkább kereste fel a gazdagot, mint a vagyontalant, a kitől nem volt mit rablani. De alkalomadtán szivtelenül gaz tudott lenni ahhoz is. En, a ki pusztán töltöttem gyermekkoromat ép Pótharaszti és Mikebuda között, közelről láttam a dolgaikat. (Nővéremnek egy szer velők is kellett vacsorálnia, mert félték, hogy megmérgezi a cseléd a kiero-szakolt vacsorát.) A nyáregyházi szőlőkben meg-rabolták a csózt, a kinek 40 krajczár és egy véka köleskása volt egész vagyona. Pótharaszton agyon-verték egy öreg tanyást feleségétől, hogy elvehessék a 42 forintját, melyet a vásárról egy kitesz-ára fejében hozott. A nagy-kőrösi vásárkor szerző-tották az egész Keskemét felé hazatérő tömeget, s elszedték a legszegényebtből is, a mije volt. (Erről az esetről Bismarek is megemlékezik egyik levelében.) S tudom a többi számadó gyűlésomtól, a ki maga is hét esztendeig ült a csillagbörtönben, hogy a Bodor fiúk, micsoda gaz fúrfanggal, tudták meg ezinkosuk, Fektor keskeméti plébá-nos útján, hogy az örkenyi papnál mennyi pénz van, s mint nyúzták le ennek lábaszáráról a bőrt, mikor nem adta oda az egész összeget.

Hát hagyjunk békét annak a romantikának, mely a szegény ember pártfogóját látja a betyár-ban. Ha rokonszenvezett velők a nép, annak egy általános emberi érzésben rejlik az oka, abban, hogy mindég a gyöngének a pártjára állunk, a mikor az élet és halál nagy küzdelméről van szó. A betyár egyedül van vagy kevesed magával, s küzdelemre hívja fel maga ellen azt a mindenségre-ránehazadó, óriási erőt, melynek államhatalom a neve. Önként idezi fel a harcot, mert hiszen senki sem kényszeríti, hogy rabló legyen. Tehát

A leégett épület.

Az emeletről a földszintre zuhant gépek.

AZ ÚJVIDEKI LEÉGETT GŐZMALOM. — Vajda Desső félfotélel.

bátor, sőt vakmerő embernek kell lennie. S ha ideig-óráig mégis ő marad fölül, ha valóságos hadjáratot viselnek ellene, s nem bírnak vele, ebben van sok imponáló, a mi megkapja az egyszerű — inkább érző, mint gondolkodó — ember szívét. De meddig tart az így megalakult rokonszenv? Addig míg az illető maga is nem sanyli a gonosz kezét, vagy más nem követel az önértéke. Mikor Rózsa Sándor fejére kitérik az ezer forintot, akkor kereszt-komája, a kinél elrejtőzött, maga nyomja el a vasközből a jászolban s kiszolgáltatja a hatóságoknak.

S a mostani Vitális-est alkalmából felhangzott a csendőrség magasztalása is, a régi pandurok rovására. Hiszen csendőreink csakugyan rászolgálnak a dícséretre, de azok a régi pandurok sem érdemelték meg a feltétlen gáncsolást. Igaz, hogy régebben sok volt a rabló, de annak más körülményekben rejtett az oka. Akkor sok volt a pusztá, s a pusztákon sok a pásztorság. Pestről el lehetett menni Szegedig, Ceglédre, Halasig a nélkül, hogy falut vagy lakott tanyát kellett volna érinteni. A pásztor pedig rejtette a betyárt. Egyrészt azért, mert félt a bosszújától, kint a pusztán nem lévén oltalmazója ellene, másrészt azért, mert a tolvajlás nemese mesteriségét űzte rendszerint ő maga is. Abban az időben a csendőrség is oly tehetetlen volt, mint a pandur. Az ötvenes években a zsandárok voltak a rend őrei, és mégis sok volt a rabló. Később pedig, mikor megváltoztak a viszonyok, a pandurok is birtak velők. Ráday idejében még nem volt csendőrségünk, s még is sikerült megtisztítani az országot a betyároktól. Ne ócsároljuk tehát azokat a régi pandurokat, a kik kicsi fizetés fejében, sokszor hősiessé halálmegevetéssel oltalmazták századokon át a társadalmat és ne csináljunk az akasztófára megért rablókból hőseket!

A HÉTRŐL.

A parlament palotájának tornyára a héten megint fölhúzták a lobogót, a mi azt jelenti, hogy a gyönyörű ház gazdája: a politika vakációjából hazakerkezett. A megérkezése még semmi nevezetést nem jelent, de alkalmul szolgál egy nevezetes jelenség konstataálására. Ez a jelenség pedig az, hogy ennek az igen nagy úrnak a távollétét igazán csak a megérkezése juttatta az emberek eszébe. A politika vakációja az idén tökéletesen sikerült annyiban, hogy semmiféle tolakodás érdekében nem zavarta a szieszáját. Az emberek végezték a dolgukat vagy élvezték a pihenőjüket, voltak pangó és voltak az események áradásával teljes napok, volt unalom és volt izgalom, de senkinek eszébe se jutott megkérdezni: mi van a politikával? Hol van a politika? Mit tervez a politika? . . . Ez más országban talán nem lenne feltétlenül, talán rendszeren így van: de minálunk új és meglepő jelenség. Mi mindig úgy éreztük és meg is voltunk szentül győződve róla, hogy nekünk a levegőnk a politika, e nélkül egy óráig se lehetnénk el, különben meg kellene fulladnunk. És ma — csak most jövünk rá! — Magyarországon két hónapig aludt a politika. Nem csak, hogy nem mozdult, de talán nem is lélegzett. Legalább nem hallottuk a pihegését. És mégis élünk, éppen olyan roszul és keservesen, de nem rosszabbul és

nem keservesebben, mint mikor politikában égtünk és fűdöttünk. Mit jelent ez a kétségtelenül igen érdekes szimptoma? Azt-e, hogy az emberek érdeklődése eltávolodott a politikától, vagy azt-e, hogy a politika eltávolodott attól, a mi az embereket érdekli? Ennek a kérdésnek a megvilágítása dönti el, hogy megnyugodhatunk-e az új jelenségben vagy pedig meg kell-e döbbennünk rajta? Mert nem baj az, ha az emberek rájönnek, hogy nem muszáj mindenkinek és mindig politizálni, de ha az ember egyszer csak eltolja maga elől azt az edelt, a mely mindig kedves étele volt, akkor vagy az embernek van valami baja, vagy az ételnek van valami baja.

Chavez. Épen egy héttel azután, hogy Chavez Geo, a most már világhírű pilóta a hidegtől és a rémületől félig megdermedve menekült vissza a levegőből Brigbe és kijelentette, hogy nincs a világon az a pénz és az a dícsőség, a melyért még egyszer megkísértené a Simplonon való átrepülést, mert ez a kísérlet a biztos halál, — ugyanez a Chavez Geo átröpült a Simplonon. Igaz, hogy bele is halt szegény a hőstettébe, de előbb megtette azt, a mit ő maga lehetetlennek mondott. Ennek a furcsa esetnek hatalmas tanulságai vannak. Nem lehet azt föltenni, hogy a mit Chavez ama sikertelen első próbája után mondott, roszhiszeműen, spekulációból mondotta volna a versenytársai elrejtésére. Nem olyan emberek ezek, a kiket el lehetne rémíteni és a kiknek a vállalkozó kedvét leszerelné az, a mit a konkurensük lehetetlennek mond. Hiszen az a foglalkozásuk, hogy a lehetetlen lehetőnek bizonyítsák. Ez a művészetük, a dícsőségük és az ambíciójuk. Maga Chavez rá a holtan is eleven bizonyosság. Semmi kétség, hogy ez az ember a meggyőződése ellenére diadalmaskodott. Mikor másodszor is a gépre ült, százszor erősebb volt az érzése, hogy a halálba vagy legjobb esetben új kudarcba, mint a reménysége, hogy Itáliába repül. És mégis elindult, mint a hogyan nem tudtak lemondani a próba megkísérléséről a társai, noha elhitték neki, a mit egy héttel azelőtt mondott. Mert ilyen az ember és ha nem ilyen lenne, ma se járnának gőzhajók az oceánokon és a természet ma is ura lenne ezer elvesztett titkának. De az első mindig a lehetlenségnek vágta neki és semmit se érezvén becsebbnek a céljánál, semmit se érezvén olcsóbbnak az életükénél. Ez a Chavez kísérletének a tanulsága, tragikus sikerének tanulsága pedig új igazolása annak, a mit egyszer már ezen a helyen elmondottunk. Annak nevezetesen, hogy a kik ma a repülőgépek hátán ülnek, még maguk sincsenek vele tisztában: mit tud a paripájuk? Melyek képességének a határai? Már nyeregben vannak, de hogy meddig tudnak lovagolni, azt a paripájuktól lehetne csak megkérdezni. A gép pedig néma. Nem mondja meg kétség és remény között vergődő lovasának: hová viszi? A halálba-e

vagy a siker halhatatlan dícsőségébe. Vagy — mind a kettőbe . . .

Szélhámosok. Ha az újságok a most Berlinben elfogott Klimm Béla esete alkalmából fölemlítik, hogy igen nagy a száma a külföldön operáló magyar kalandoroknak és szélhámosoknak, igazat mondanak. Hiszen ezt statisztikával is be lehet bizonyítani. Az úgynevezett *nagystílus* kalandorok igen tekintélyes csapatjának ringott a bölcseje a mi földünkön. De a kik ebből a valóságból speciális következtetéseket vezetnek le a mi viszonyainkra és ezekben keresik a magyarázatát annak, hogy az «ügyes» emberek kivándoroltak a tisztességes munka és a hazájuk területéről, egészen téves nyomon vannak. Régen bebizonyították már a tudósok, hogy az a genialitás, a mely a kalandorok és szélhámosok üzemeiben csillog, nem a tisztességes munkától elragadtott érték. Ezek a genialis svindlerok csak a szélhámoságban genialisak. A bűn az csak, a mi a fantáziájukat és ügyességüket megihletni és emelni tudja. A becsületes munka terén nemcsak megbízhatatlanok, de nem is genialisak. Egyszerű szóval élve: csak a roszra van eszük. Az pedig, hogy ezek a svihákok a külföldön kompromittálják a szülőhazájuk becsületét, a mesterségük természetes folyománya. Nemcsak a magyar svihákok tesznek így, hanem a német, angol, francia, spanyol és minden nemzetbeli szélhámosok. Egyszerűen azért, mert nekik az a terület a legalkalmasabb, a hol a legkevésbé ismerik őket. Klimm Béla könnyebben adhatja ki magát magyar hercegnek Angliában, mint Budapesten, a hol a magyar hercegeket is ismerik, őt is ismerik. A svihák, akárhol termett is, export-cikk és minden országnak van belőle bőven kivitele. Semmiféle tisztességes és okos embernek eszébe se jut belőlük itélni meg az országot, a melyben születtek, mert mindenki tudja, hogy az ő nemzetének is vannak hasonló «emigránsai» túl a hon határain. Sokkal nagyobb kára egy ország hírének és dícsőségének, ha a valóban genialis és kiváló emberek kénytelenek idegen földre vándorolni boldogulásért!

A világos Budapest. Budapest magisztrátusa immár demonstrálja, hogy nem tart közösséget annak a szász városkának az előjáróságával, a mely ezzel a megokolással vetette el az utcák esti világítását követelő javaslatot, hogy:

— A ki tudja a járást, így is hazatalál, a ki meg nem tudja, az a lámpavilágítól se lesz okosabb.

Budapest két hatalmas útvonalán: a Rákóczi-úton meg az Andrássy-úton már ott áll erdeje a vasárbócoknak, a melyekről izzó fehér gömbök ontják a fényt az éjszakába (legdúsabban a második emeleti lakásokba) és most már hamarosan a körutakat is előnti majd a teljes világosság. Vége lesz tehát az egyiptomi sötétségnek, a mi idáig is

nagyobb mértékben szerepelt a leszóló kedv túlzásaiban, mint a budapesti utcákon, a hol eddig se kellett kézi lámpással járni az éjszakázó embereknek. De ha a panaszkodók és vádalkodók sok is volt a túlzás, azért a több világosság nem árt és díszére válik a városnak. Csak-hogy nem szabad elfelejteni, hogy az a ragyogó fényáradat, a mely nappali világossággal önti el például a párisi bulvárokat és a melyet állandóan idekövetelnek Budapestre is, nem tisztára hatósági produkció. A mi Páris, London és Berlin főreit fényvel tölti meg, csak részben az utcái lámpák erejé és — nem is a nagyobb részben. A világosság kiadósabb forrása az élet tüzes tömege, a melynek energiája az éjszakán is átsugárzik. Ott a temérdek ragyogó üzlet, a roppant forgalom szórja a fényt, a melynek világosságában egy óriási, örökké forrongó élet lüktet. A mi életünk, Budapest élete eleven és viruló ugyan már, de még nem ilyen teli. Még nem követeli el az emberektől az éjszakát, legfőkébb azoktól, a kik maguk ajánlják oda neki. Nem olyan nagy baj tehát, ha még nem is egészen nappali a budapesti éjszaka világossága. Azoknak, a kik ébren töltik, már jut belőle elég: azok pedig, a kik éjszaka alusznak, kevesebb is beérné. Mert az igazi világosság csak az, a mely a munka, az élet tűzéből sugárzik, a másforma csak — kivilágítás.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A galamb papné. Mai számunkban új regényt kezdünk meg: hamar hírnévre jutott munkatársunk, Mórész Zsigmond *A galamb papné* című regényét. A finom művészi tollal írt regény a magyar falun játszik, meleg humorral, erős hagylattal állít be egy fiatal házaspárt, a kiknek sorsa a történet középpontja. A regény a legkedvesebb olvasmányok egyike, melyeket mai irodalmunk nyújtani tud.

Angolok és amerikaiak. Tonelli Sándor ily című könyvében tizenhat rövidebb-hosszabb tárczacikk van, hosszabb-rövidebb amerikai és angolországi tartózkodások emlékei. A cikkek nagy része lapunkban jelent meg; olvasóink emlékezhetnek rá, hogy könnyű élnék tollal vannak megírva — írott fotográfia, a hogy a szerző nevezi őket — s e mellett sok érdekes és jellemző adat, megfigyelés és tapasztalat van bennük az angol és amerikai világból. A tárgy mindjebben érdekel bennünket, Amerika felé a kényszerűség, Anglia felé az érdeklődés vonja figyelmünket, s mindjebben érdekel a forma is; az uti benyomások írói formában való lekötése mostanában kezd nálunk erősebben diktálni jönni. Tonelli elég jól ismeri s a mi még fontosabb, nagyjából érti is az angol-szász népeket és életüket s ügyes, figyelmes szemmel nézte meg őket s nem elégedett meg a hotelek és boarding-houseok tapasztalataival. Ame-

IDILL A FALUSI UDVARBAN.

rikába például a kivándorlókkal, a nagy oceáni gőzös földélközén ment s így alkalmá nyílt érdekes tapasztalatokra a kivándorlók útközben való életéről.

Keleti tanulmányok. Legkiválóbb tudósaink egyikének, Goldzieher Ignácnak születése hatvanadik évfordulóját most a nyáron ünnepelték meg tanítványai s ez alkalmából emlékkönyvet adtak ki *Keleti tanulmányok* cím alatt. Goldzieher tudományos munkássága olyan téren mozog, mely iránt nálunk kevesen édeklődnek s ezért nem ismerik őt oly általánosan, a hogy megérdemelné. A külföldi orientalisták között azonban nagy hírneve és tekintélye van; e fontos és érdekes szakmának ő ma egyik legjelesebb művelője egész Európában. Nemzetközi kongresszusokon nem egyszer nyilvánult az iránta való tisztelet kitüntető formában; a magyar tudományosság nemzetközi megbecsülése dolgában keveseknek van annyi érdeme, mint neki. Munkásságának terjedelméről részletesen tájékoztat a most megjelent emlékkönyv, a mely összeállítva közli Goldzieher irodalmi műveinek teljes jegyzékét. Az emlékkönyv többi tartalmát a kitűnő tudós tanítványainak egyes tanulmányai adják: magyar vonatkozású keleti tanulmányok dr. Richtmann Mózesétől, Krcsmár Jánostól, Büchler Sándortól, dr. Mécsáros Gyulától, bibliai tanulmányok Hornyánszky Aladártól, Büchler Adolftól, a keleti irodalom köréből Kégl Sándortól és Heller Bernáttól, az iszlámról Kern Frigyesztől és Stein Anréltól. A könyv bemutatja Goldzieher arczképét is.

Korzika. Vagy tizenöt év előtt jelent meg első kiadásában Láng Menyhért Korzikáról szóló könyve, az egyedüli magyar könyv, a mely erről a romantikus érdekességű s klimatikus gyógyhelyről is nagyon nevezetes szigetről kapható. Hogy szerzője nem írta lyrába s hogy akadnak szép számmal magyarok is, a kik fölkeresik a Bonaparték származása helyét, bizonyítja az, hogy Láng könyve csakhamar megjelent második, most legközelebb pedig harmadik kiadásban is. Azóta a könyv szerzője újra bejárta a szigetet, új benyomásokat szerzett, melyek alapján átdolgozta könyvét. Részletesen elmondja benne Korzika és népe vadregényes multját, jelen állapotát, egyes érdekesebb helyeit s a végén mint klimatikus gyógyhelyről is szól róla, becses adatokat nyújtva, melyeknek a Korzikába üdülni menő betegek jó hasznát vehetik. Az előadásban sikerül összeegyeztetnie az érdekes olvasmány és a használható úti könyv kívánalmait.

A Magyar Könyvtár. Radó Antal kitűnő vállalatának legújabb sorozata három érdekes újdonságot ad az olvasó kezébe. Az egyik Bernard Shaw öt felvonásos komédiája, *Az orvos dilemmája*, melyet a napokban játszott először a Magyar Színház. A fényes dialógus, izgatón érdekes darabot Hevesi Sándor fordította magyarra. A másik füzet Nietzsche-aforizmákat ad a nagy német filozófus író *Menschliches, Allzumenschliches* című könyvéből, Schöppflin Aladár fordításában. Egy sereg apró aforizma, könnyed, játékos modorban, fölfényes gúnyolódással, mely gondolatok fátylát lebentve fel, összefoglalva egy erős, villamos feszültségű hangulatban. A harmadik füzet *Toto és egyéb elbeszélések* cím alatt D'Annunzio négy finom, művészi hangulatú novelláját Balla Ignác fordításában.

A Jó Pajtás. Sebők Zsigmond és Benedek Elek képes gyermeklapja most ünnepli első évfordulóját: most egy éve indult meg s azóta otthonos lett mindenütt, a merre csak gyermekek vannak. Október elsei száma az évfordulóra való tekintettel sokkal bővebb a rendesnél s a legkedveltebb munkatársak írtak bele pompás közleményeket. Lévy József Endrődi Sándor Benedek Elek mondanak benne verset, Rákosi Viktor tréfás történetkéket beszél el, Sebők Zsigmond leírja *Dörmögő Dörmögő*, a hírneves maczkó látogatását a fogorvosnál, Mórész Zsigmond levelet ír Bécstől, Schöppflin Aladár cikket a Lánchídról; egy kis képes történet, tarka történet, ciklik Deák Ferencz gyermekkoráról, Garay Ákos pompás rajza, Holló Sári ciklik, Schlosser Imre labdarúgó bajnok ciklik a gyermekek labdarugásáról, Benedek Elek most indul új regénye, rejtvények és szerkesztői üzenetek adják a szám többi tartalmát. E szám rejtvényeinek megfejtői között harmincz értékes jutalom fog kioszlatni. A Jó Pajtás-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, egyes szám ára 20 fillér. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal. (IV. ker., Egyetem-utca 4.)

Bihari Sándornak, a magyar népies genre egyik legkiválóbb festőjének legismertebb műve, a *Falu rosza* című olajfestmény most jelent meg szép háromszínnymotái reprodukcióban a Könyves

VÁSÁROK A HORTOBÁGYI HÍDON.

lékleteket is ad, több színben művészileg kivitt képeket.

Előfizetési feltételeink:

A «Vasárnapi Ujság» negyedévre 4 korona, fél-évre 8 korona.

A «Vasárnapi Ujság» a «Világkrónika»-val negyedévre 4.80 fillér, fél-évre 9.60 fillér.

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» kiadóhivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

HALÁLOZÁSOK.

Eltunyak a közelebbi napokban: Szentkirályszabadgyai Szőke István, 1848-49-iki szabadságharc vitéz bajnoka Pest vármegye bizottsági tagja, stb. 84 éves korában Tiszafüreden. — STELLER FÁBIÁN, ügyvéd, volt negyvenéves honvédtiszt, nyug. városi közgyám 91 éves korában Temesváron. — DR. NEUBERGER IGNÁZ, nyug. kuriai tanácselnök 67 éves korában Vággyagason. — KUBINYI ALADÁR, kuriai bíró, a rimaszombati törvényszék elnöke, 64 éves korában Rimaszombatban. — HILL ANTAL JÓZSEF, jászóvári premontrei kanonok, főgimnáziumi tanár harminczhárom éves korában Nagyváradon. — GREGORITS MIHÁLY, fajszi plébános, a megyebizottság tagja 63 éves korában Fajszi községben. — ADORJÁN SÁNDOR, földbirtokos 49 éves korában Szabadszálláson. — Nagyvárad és micskei BARANYI ADÁM, nyug. m. kir. államrendőrségi főfelügyelő 69 éves korában Budapest. — BELAVÁNY ISTVÁN, nyug. ref. lelkész 90 éves korában Kaposváron. — HAROSTSÁK GYULA, tanár 50 éves korában Ungváron. — FREUND SÁNDOR, 42 éves korában Mohácson. — BÉRO STAUDACH ALFONZ, özvegy Staudach Aurélné báróné egyetlen fia Kölesden. — SZALKAI SÁNDOR, Budapest. — Ifj. muraszombati PÉCSICS SÁNDOR, székesfővárosi fogalmazó 37 éves korában Budapest. — SCHMIDT JÁNOS, 76 éves korában Máza községben. — Martosi MÓRÓCZ SAMU, 35 éves korában Egerben. — UDVARDI SZANISZLO, 82 éves korában Sátorlajhajhelyen. — Mérei Vajda LAJOS, mérei Vajda Elemér dr. tabi ügyvéd öthónapos kis fia Vácson.

Zichy és vásonkeői özv. gróf ZICHY JÁNOSNÉ szül. Réderm Mária grófnő, a megboldogult királyné palotahölgye és csillagkeresztes hölgy, életének 71-ik évében, hosszas betegség után Pécsen, a hol fánál, gróf Zichy Gyula pécsi püspöknél tartózkodott. Másik fia, gróf Zichy János vallás- és közoktatásügyi

Dr. MAUBERTIE
párisi tanár

KORSZAK-ALKOTÓ TALÁL-MÁNYA

PÁRISI VAJCRÉME

Ára 3 korona. Alaposan gyógyítja az arcbőr minden természetellenes tisztáltságait és beteges képződményeit. — Főraktár Ausztria-Magyarország részére NIKOLITA EMIL gyógyszerésznél, Nagybecskerekben. — Kapható minden gyógyszertárban és drogeriában.

ELKÁN ÉS GERŐ

AZ ORSZÁG LEGNAGYOBB SZÜESÁRU ÉS SAPKAGYÁRA BUDAPEST, VI., Petőfi utca 5.sz. (Saját ház) Telefon: 83-73. = Dívatlap ingyen és bérmentve!

lékleteket is ad, több színben művészileg kivitt képeket.

Előfizetési feltételeink:

A «Vasárnapi Ujság» negyedévre 4 korona, fél-évre 8 korona.

A «Vasárnapi Ujság» a «Világkrónika»-val negyedévre 4.80 fillér, fél-évre 9.60 fillér.

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» kiadóhivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

HALÁLOZÁSOK.

Eltunyak a közelebbi napokban: Szentkirályszabadgyai Szőke István, 1848-49-iki szabadságharc vitéz bajnoka Pest vármegye bizottsági tagja, stb. 84 éves korában Tiszafüreden. — STELLER FÁBIÁN, ügyvéd, volt negyvenéves honvédtiszt, nyug. városi közgyám 91 éves korában Temesváron. — DR. NEUBERGER IGNÁZ, nyug. kuriai tanácselnök 67 éves korában Vággyagason. — KUBINYI ALADÁR, kuriai bíró, a rimaszombati törvényszék elnöke, 64 éves korában Rimaszombatban. — HILL ANTAL JÓZSEF, jászóvári premontrei kanonok, főgimnáziumi tanár harminczhárom éves korában Nagyváradon. — GREGORITS MIHÁLY, fajszi plébános, a megyebizottság tagja 63 éves korában Fajszi községben. — ADORJÁN SÁNDOR, földbirtokos 49 éves korában Szabadszálláson. — Nagyvárad és micskei BARANYI ADÁM, nyug. m. kir. államrendőrségi főfelügyelő 69 éves korában Budapest. — BELAVÁNY ISTVÁN, nyug. ref. lelkész 90 éves korában Kaposváron. — HAROSTSÁK GYULA, tanár 50 éves korában Ungváron. — FREUND SÁNDOR, 42 éves korában Mohácson. — BÉRO STAUDACH ALFONZ, özvegy Staudach Aurélné báróné egyetlen fia Kölesden. — SZALKAI SÁNDOR, Budapest. — Ifj. muraszombati PÉCSICS SÁNDOR, székesfővárosi fogalmazó 37 éves korában Budapest. — SCHMIDT JÁNOS, 76 éves korában Máza községben. — Martosi MÓRÓCZ SAMU, 35 éves korában Egerben. — UDVARDI SZANISZLO, 82 éves korában Sátorlajhajhelyen. — Mérei Vajda LAJOS, mérei Vajda Elemér dr. tabi ügyvéd öthónapos kis fia Vácson.

Zichy és vásonkeői özv. gróf ZICHY JÁNOSNÉ szül. Réderm Mária grófnő, a megboldogult királyné palotahölgye és csillagkeresztes hölgy, életének 71-ik évében, hosszas betegség után Pécsen, a hol fánál, gróf Zichy Gyula pécsi püspöknél tartózkodott. Másik fia, gróf Zichy János vallás- és közoktatásügyi

Dr. MAUBERTIE
párisi tanár

KORSZAK-ALKOTÓ TALÁL-MÁNYA

PÁRISI VAJCRÉME

Ára 3 korona. Alaposan gyógyítja az arcbőr minden természetellenes tisztáltságait és beteges képződményeit. — Főraktár Ausztria-Magyarország részére NIKOLITA EMIL gyógyszerésznél, Nagybecskerekben. — Kapható minden gyógyszertárban és drogeriában.

ELKÁN ÉS GERŐ

AZ ORSZÁG LEGNAGYOBB SZÜESÁRU ÉS SAPKAGYÁRA BUDAPEST, VI., Petőfi utca 5.sz. (Saját ház) Telefon: 83-73. = Dívatlap ingyen és bérmentve!

lékleteket is ad, több színben művészileg kivitt képeket.

Előfizetési feltételeink:

A «Vasárnapi Ujság» negyedévre 4 korona, fél-évre 8 korona.

A «Vasárnapi Ujság» a «Világkrónika»-val negyedévre 4.80 fillér, fél-évre 9.60 fillér.

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» kiadóhivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

HALÁLOZÁSOK.

Eltunyak a közelebbi napokban: Szentkirályszabadgyai Szőke István, 1848-49-iki szabadságharc vitéz bajnoka Pest vármegye bizottsági tagja, stb. 84 éves korában Tiszafüreden. — STELLER FÁBIÁN, ügyvéd, volt negyvenéves honvédtiszt, nyug. városi közgyám 91 éves korában Temesváron. — DR. NEUBERGER IGNÁZ, nyug. kuriai tanácselnök 67 éves korában Vággyagason. — KUBINYI ALADÁR, kuriai bíró, a rimaszombati törvényszék elnöke, 64 éves korában Rimaszombatban. — HILL ANTAL JÓZSEF, jászóvári premontrei kanonok, főgimnáziumi tanár harminczhárom éves korában Nagyváradon. — GREGORITS MIHÁLY, fajszi plébános, a megyebizottság tagja 63 éves korában Fajszi községben. — ADORJÁN SÁNDOR, földbirtokos 49 éves korában Szabadszálláson. — Nagyvárad és micskei BARANYI ADÁM, nyug. m. kir. államrendőrségi főfelügyelő 69 éves korában Budapest. — BELAVÁNY ISTVÁN, nyug. ref. lelkész 90 éves korában Kaposváron. — HAROSTSÁK GYULA, tanár 50 éves korában Ungváron. — FREUND SÁNDOR, 42 éves korában Mohácson. — BÉRO STAUDACH ALFONZ, özvegy Staudach Aurélné báróné egyetlen fia Kölesden. — SZALKAI SÁNDOR, Budapest. — Ifj. muraszombati PÉCSICS SÁNDOR, székesfővárosi fogalmazó 37 éves korában Budapest. — SCHMIDT JÁNOS, 76 éves korában Máza községben. — Martosi MÓRÓCZ SAMU, 35 éves korában Egerben. — UDVARDI SZANISZLO, 82 éves korában Sátorlajhajhelyen. — Mérei Vajda LAJOS, mérei Vajda Elemér dr. tabi ügyvéd öthónapos kis fia Vácson.

Zichy és vásonkeői özv. gróf ZICHY JÁNOSNÉ szül. Réderm Mária grófnő, a megboldogult királyné palotahölgye és csillagkeresztes hölgy, életének 71-ik évében, hosszas betegség után Pécsen, a hol fánál, gróf Zichy Gyula pécsi püspöknél tartózkodott. Másik fia, gróf Zichy János vallás- és közoktatásügyi

Dr. MAUBERTIE
párisi tanár

KORSZAK-ALKOTÓ TALÁL-MÁNYA

PÁRISI VAJCRÉME

Ára 3 korona. Alaposan gyógyítja az arcbőr minden természetellenes tisztáltságait és beteges képződményeit. — Főraktár Ausztria-Magyarország részére NIKOLITA EMIL gyógyszerésznél, Nagybecskerekben. — Kapható minden gyógyszertárban és drogeriában.

ELKÁN ÉS GERŐ

AZ ORSZÁG LEGNAGYOBB SZÜESÁRU ÉS SAPKAGYÁRA BUDAPEST, VI., Petőfi utca 5.sz. (Saját ház) Telefon: 83-73. = Dívatlap ingyen és bérmentve!

miniszter Bécsből sietett anyja halálához, harmadik fia Henrik gróf külföldön tartózkodván, nem tudott idejében megérkezni. A három fiún kívül, még két leánya, Viktória és Ludovika grófnő gyászolja a fenkölt szellemű főúri hölgyet. Tetejeit 28-án szentelték be Pécsen, s onnan Nagylátra szállították s az ottani családi sírboltban helyezték örök nyugalomra. — Özv. római szentbirodalmi szék gróf TELEKI SÁNDORNÉ, szül. LITEZ DE TIVÉVAL Matild 70 éves korában Nagybányán. — Idősb JOÓS ELEKNE, szül. Szilágyi Agnes 76 éves korában Kisborsnyón. — Özv. HAEFFNER ERŐKNE, szül. Caneider Emma 73 éves korában Győrött. — Faludi és márczszárai özv. MARCEKÉNTYI MIKLÓSNÉ, szül. nemességi Nemes Magdolna 48 éves korában Budapest. — MATERNYI IRÉKNE, 20 éves korában Debreczenben. — BOHUNICKY JENŐNÉ dr.-né, szül. Windisch Berta 30 éves korában Puszt-Farkasombon. — ZALÁN CZAPF GYULÁNÉ szül. nagyselmeci Thold Sárika 28 éves korában Budapest. — CAICUTIN MÁRIA, budapesti virágkereskedő Budapest.

EGYVELEG.

* Állatszeliidő tanfolyam. Párisban a zoológiai pszichológus-intézet ez év folyamán állatszeliidő tanfolyamot nyit, melyen a vadállatokat nem külső erőszakkal fogják szelidíteni, mint a hogyan eddig volt szokásban, hanem pszichológus behatások révén. (G. L.)

Egy ékszerész-cég terjeszkedése. A közismert ékszerész és ötvösművész, Sárka János, kinek tudvalevőleg Kolozsvárott van kiválóan ismert ékszerüzlete és ezüstműves gyára, eddigi sikerei vévőkörenek kiterjedtsége folytán elhatározta, hogy nemcsak Erdély fővárosában tart gyárat és üzletet, hanem Budapestben is nagy telepet létesít. A Belsővárosi takarékpénztár remek új palotájában bérlet ki nagy helyiséget Sárka János s azt a legnagyobb fényű, a modern igényeknek megfelelőleg rendezte be, úgy, hogy jövő év tavaszán megnyithatja itt is ékszerüzletét és gyári helyiségét. A fővárosi közönség jól ismeri Sárka Jánost és valószínű, hogy itteni új üzletében szívesen fogja felkeresni a derék, régi jóhírnevű céget.

A bődíszmű áru ipar terjesztésén igen tevékeny részt fejtett ki a közismert jó hírnevű örvendő Csángó bődísz- és finom-bőrárukészítő, Budapest, IV., Múzeum-körút 5. szám alatti üzletében levő áruival, u. m. ridikül, pénz-, szivar-, bankótarcsák, utikészletek stb. utazó bődíszekben, melyekkel igen nagy választékot nyújt a n. érdemű vásárló közönségnek a közeledő karácsonyi ünnepekhez.

BRAZIL
3. Szégyen
FOGKÖRÖM ÉS SZÁJNY
IDEÁLIS SZER A FOGAK ÁPOLÁSÁRA
FÉHÉRTI A FOGAKAT ÉS A FOGMÚT

Kapható mindenütt, egy tubus ára 50 fillér.

Technikum Mittweida
Igazgató: A. Holtz, tanár. (Szász királyi tanár.)
Magasabb technikai tanintézet az electro- és gépészeti mérnökök részére. Gazdagon felszerelt elektro-techn. és gépjármű laboratóriumok. Tanulmányi műhelyek.
3610 hallgató a 36-ik iskolában.
Program stb. díjtalanul a titkárság által.

Störme
GARNITURÁKAT ÉS KABÁTOKAT VÁSÁROLJON

Elkán Gyula
SZÜCSMESTER

NAGY ÁRUHÁZÁBAN
VII. KÁROLY-KÖRUT 17-19.
DÍVATLAP BÉRMENTVE
OLCSÓ SZABOTT ÁRAK!
TELEFON 100-98.

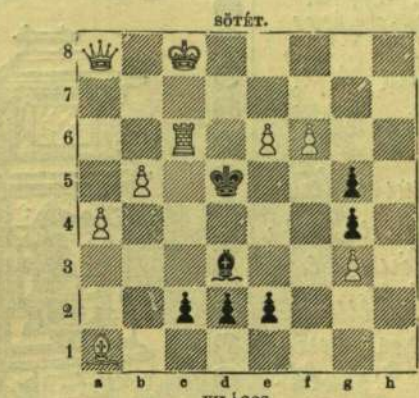
Szerkesztői üzenetek.

Szonett a szomorúságról. A szomorúságot nem érezni ki belőle, vagyis nem tudja az olvasóra szügerálni a maga érzését.

Majd. Beteg vagyok. Üres szavak, a költészetnek árnyalatát sem mutató nyelven.
Visszaemlékezés. Sokkal drágább a mi terünk, sem hogy ilyen kezdetleges dolgokra pazarolhatnók.
A nagy ősz. Lám, lámpa sora. Hazugságok. Szereltem. Újra azt kell mondanunk: mondanivalói vannak, de mincesnek formái; a verse néha teljesen a próza hatását teszi; sőt még annak sem mindig elég ritmikus.
A végtelenbe vágyik lelkem stb. Egyikben sem találtunk értékeset; csupa konvencionális szöveget ismételné köznapi, ritmus és lendület nélkül való nyelven.

SAKKJÁTÉK.

2712. számú feladvány Erlin Konrádtól, Bécs.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

2708. sz. feladvány megfajtése Dr. Gottschall Hermanntól

1. Kd7-c8! — Fb4-a3 (a) 1. ... Fb4-t. sz.
2. Hd5-c3 stb. 2. Hd5-f6! stb.

Helyesen fejtették meg: Merényi Lajos. — Geist József és Stark Vilmos. — A «Budapesti Sakk-kör». — A «Budapesti III. ker. Sakk-kör». — Ludányi Antal. — Wysehogrod Pál. — Beer Mór. — Gottlieb István (Budapest). — Németh Péter (Csenger). — Kintzig Róbert (Fakert). — Müller Nándor (Szombathely). — Hoffbauer Antal (Lipót-udvar). — Szabó János (Bakony-Szentlászló). — A «Győri Sakk-kör». — Székely Jenő. — Mátyás József (Győr). — A «Zborai Társaság». — A «Kálcsai Katholikus Kör». — Veeresz Miklós (Zirc). — Ifj. Hubay Bertalan (Bodás-ujlak). — A «Dunaföldvári Egyenlőség» kör. (Dunaföldvár). — Baross Mihály (Biharudvari). — Csolnoki István (Hajdúhadháza). — A «Leibici Gazdasági Kaszinó» (Leibitz). — Lustik János és Szivák János (Alberti-Isra). — Csengeri

Serravallo
KINA BORA VASSAL
Kiválóan kiállt 1908. Legmagasabb kitünt.
Erdőfőszeg gyongyokból, vörösgyöngyök és lábbelők számára. Ötvögygyógyító, ideg-erősítő és vérjavító szer.
Kínó 12.
7000-nál több orvosi vélemény.
I. Serravallo, a. é. kir. udari szállító Trieste-Barcola.
Vásárolható a gyógyszerárakban feltüntetett árakban K 2.60, literes üvegekben K 4.80.

BŐRKOPTATÁS.

A földetlen és védetlen arcbőr gyorsan leég, meg barnul, elszárad és foltosodik (szepő, májfolt). Az ilyen szépséghibákat csak úgy lehet elmulasztani, ha a bőr felszínét lekopatjuk.
A 18 év óta fennálló

Kozmetikai Gyógyintézetben, melyet dr. Jutassy József bőrgyógyász, egészségügyi tanár vezet, egy tökéletes bőrkoptatás 1-2 hétig tart, de aztán alabástromfehér és bársónysima lesz az arcbőr. A ki az intézetet nem látogathatja, az megveszi

Bőrkoptató készlet

neve alatt összeállított ártalmatlan szereket (arcvíz és kenőcs dr. Jutassy receptjei szerint) s a kimerítő használati utasítás alapján ön maga végezheti sikerrel, feltűnés nélkül a bőrkoptatást.

Bőrkoptató-készlet bűfőhöz teszi a fakó, sárga vagy barna arcot; szeplőt és májfoltot gyökeresen elmulaszt.

A bőrkoptató-készlethez a dr. Jutassy-féle Kozmetikus arczport kell használni, mely a bőrt nem szárítja, nem ráncosítja, mitesszert nem okoz; egy lehetni elég belőle, hogy feltűnés nélkül védje az arcot újabb foltosodás ellen, hogy szépen fedjen s parlagon tartson a városiassá tegyen.

Kozmetikus arczpor kapható fehér, rózsás (naturel) és sárgás (krém) színben; nagy doboz 5 kor, kis doboz 3 kor.

Bőrkoptató készlet ára 5 kor. és kapható minden nagyobb gyógyszerárban és drogeriában. Direkt rendelhető uszvéttel ezen a címen:

Kozmetikai Gyógyintézet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4. I. em.

Caszinó (Csenger). Király Mihály (Zenta). — Kunz Rensó (Temesvárs). — Budai Sakkos Társaság (Budapest). — Patkó Imre (Tálpas).

KÉPTALÁNY.

A 36-ik számban megjelent képtalány megfejtése: Legjobban kísért bennünket az, mit elérni lehetett.

Felelős szerkesztő: Hoitsy Pál.

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Legzélszerűbb! Legolcsóbb!
Mindenkinek nélkülözhetetlen
A FRANKLIN KÉZI LEXIKONA

mely három nagy nyolczadrétű kötetben rövid és tömör leírásokban tárgyalja az összes tudnivalókat. Minden cikket kiváló szakemberek írtak, tehát adatai feltétlenül megbízhatók; csak azt öleli fel, amire a művelt embernek tényleg szüksége van s akkora terjedelemben, amennyiben szükséges.
Szövegét száznál több tábla — köztük sok színes — teszi szemléltetéssé.
A Franklin Kézi Lexikona lesz tehát a magyar közönség mindennapos használatra való, könnyen kezelhető, praktikus és hű tanácsadója.
A három pompás kötet ára 54 korona. Az I. kötet 1911. év elején jelenik meg, a II. és III. kötet rövid időközben.

Megrendelhető

LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE

(Wodianer F. és Fiai) R.-T.-nál
Budapest, VI. ker., Andrásy-út 21. sz.
és minden könyvkereskedésben.

ÉKSZEREK EZÜSTNEMŰEK
egyházi szerek, órák, angol, francia és kínai ezüst dísz tárgyak gyári áron
a legújabb angol rendszer szerint be-szerelhetők részletesre
SÁRKA JÁNOS
ékszerárnyó Kolozsvár.
1911. év februártól Budapest, IV., Elgyő-tér 1. sz.
Képes nagy árjegyzék ingyen.

Soha többé!

nem cserélek szappannal, mióta a Bergmann-féle vesszőpárpá-lilomtejszappant használok (egyedül gyártók: Bergmann & Co, Tetschen a.E.), mert az összes gyógyszerárak közül ez a leghatásosabb és kizárólag csak általa érhető el szép, gyöngédén puha és szeplőtől mentes arcbőr. Darabja 80 fillért minden gyógyszerárban, drogeriában és illatszerekkereskedésben stb. kapható.

RIDIKÜLÖK
pénz-, szivar-, levéltárcsák
állandó, nagy választékban legolcsóbb
CSÁNGÓ
— finom bőráru készítőnél —
Bpest, Múzeum-körút 5.
A cím fontos!

Remeléseknél sziveskedjék lapunkra hivatkozni.

Hirdetések felvételnek Blockner I. hirdetőirodájában, IV. Semmelweis-u. 4.

Ha fáj a feje ne tévovászkál, hanem használjon azonnal **Beretvás pastillát**
mely 10 perc alatt a legmakacsabb migránt és fejfájást elmulasztja. — Ára 1 korona 20 fillér. — Kapható minden gyógyszerárban. Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispesten. * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három dobozát ingyen postai szállítással.

Tudok dolhár ut.
Lukor abban a rend.
Borús szorokban
recedálom, hogy az
angol felvétel előtt
ékelhettem, a fel-
sége annyit kiderít
dix, hogy mivel én
kelltem el hirtelen ma-
gyar szövegűvel, csak
annyit feleltem: „
Lásd, győpár króni-
kák, mondta ő. Szép-
gyerm. E ugyan-
at mondok én
szóval

A DR. BÉRO-FÉLE

Havasi Gyopár Crém

Nagy tégely — 1 korona
Mosdóvíz — 1 korona
Szappan — 70 fillér
Fodor — 1 korona
Főraktár: Wolf gyógytár
Köszvény, Budapest
Kapható: Török József gyógytár
Király-u. és Operagyógy-
tár Andrassy-út.

+ Sorányság. +

Szép, telt testidomokat, gyönyörű
kabelt verhet a törvényileg védett,
«BÜSTERIA» erőpróba ál-
tal, arany éremmel kitün-
tetve: Párisban 1900, Ham-
burgban 1901, Berlinben 1903.
Híráz 6-8 hét alatt egész 30 fontig.
Szigorúan szolid, nem ámi-
tás. Számos köszönetnyilvání-
tás. Doboz használati utasí-
tással 275 K. A pénz postai-
vánnyal beküldése, vagy után-
vétellel, beleértve portó is. Hygie-
nische Institut Dr. Franz
Steiner & Co., Berlin 57.
Königsplatzstr. 66. Lakat
Magyarország részére: Török J.
gyógytára Budapest, VI.,
Király-utca 12. szám.

BUTOR

izlése és szolid kivitelben
teljeslakberendezések kész-
pénzvagy rászálalt kapható

Sarkány J.

butoriparosnál, Budapest,
VII., Erzsébet-körút 26. sz.
műhely és raktár.

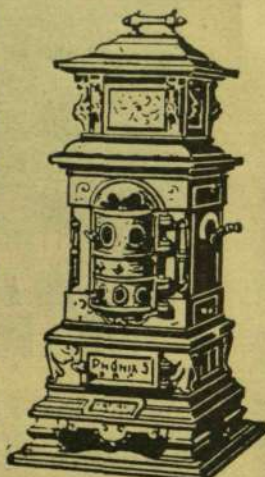
Kövérség ellen használják

Le THE MEXICAIN DU DR. JAWAS

mely anélkül, hogy az egészségnak ártana, kitűnő
eredményre jár, minden diéta nélkül. The Mexi-
cain, Párisban, a Narodetki-Rezall gyógytárban készült. A tes-
teség nemcsak az alak elegáns voltát befolyásolja, hanem idő előtt
vényt. Dr. Jawas The Mexicainje nyúlókáká tesz
és bájos formát ad. — Meglepő eredmény: Örvényünk után-
zásától és ügyünk ere a nére. — THE MEXICAIN,
Dr. Jawastól Párisban. — Kapható gyógytárakban.
Csomagként 5 korona 50 fillér.

Nagyani lakat Ausztria-Magyarország részére Török József
gyógytárban, Budapest, VI., Király-utca 12. szám. XXXX
Használat előtt. Használat után.

Riessner-Kályhák,

a világ legjobb és használatban legtakaré-
kosabb fűtőberendezése. Egészségi szempontból
a legideálisabb rendszer.

Egyszeri betüzeléssel egész télen ég,
mialtál a sok fáradsággal és költséggel járó
mindennapi betüzelés megtakarítást. Lá-
tható tűz, eredeti biztonsági szabályozó.

Gázömlés vagy robbanás teljesen ki-
zárva, ellenben mindig egyenletes és egész-
séges meleg, különösen a szoba alsó
légrétegeiben is

Egyedüli elárúsító, nagy választék és raktár:

Ringeisen Testvérek

BUDAPEST V, Rold-és Báthory
utca sarkán.

Hányszor kénytelen ön a vasalás tartama alatt kiténni a vasalót.

Mennyi időt vesz el a vasalás tartama alatt kiténni a vasalót?

Mennyit kell megvárnia, amíg a vas kellően átmelegedik?

Hányszor fordul elő, hogy míg az egyiket használja, addig a másik-

ban újabb elteget a parázs?

Nem akar mindennek véget vetni? —

Nem is hiszi, amíg meg nem próbálja!!!

Vegyen le két karikát a lyukról, állítsa bele a hamu-

rostát, ürítse abba a vasaló egész tartalmát s meg fog

győződni, mily hihetetlen gyorsan, alig egy perc alatt

tisztítja és élesíti a parászt a tűzhely leghezata.

Saját érdekében ajánljuk, szerezzé

be a hamurostát. Mind a kellemet-

lenségek megegyeznek. Féltanní idő

alatt készült el az egész vasalással.

Meg fogja látni, hogy már az első

használat után kifűti magát.

Gyári raktár: KOMMER BÉLA Budapest,

VIII. kerület, József-körút 11. szám.

2.80

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

koronára.

A KOLERA VESZÉLY

idején ügyeljen minden ember a tisztaságra. Talán soha sehol sem volt oly fontos a jó tanács, mint most e fenyegető vészszel szemben. Sürgős tanácsként hallgathatja meg mindenki azt, hogy ne mulasztuk el étkezés előtt kezünket dezinficziálni, szájunkat antiszeptikus folyadékkal öblögetni, hogy a kolerabacillusoktól mentesítsük magunkat. A legegyszerűbb higiénikus követelmények

ELLEN

vét az, a ki nem fogadja meg tanácsunkat s nem dezinficziálja magát állandóan és napjában többször **Diana-sós borszeszszel**, a mely a leghatásosabban öli meg a járványt okozó és terjesztő bacillusokat.

A LEGBIZTOSABB

védekezés a kolerabacillus ellen a **Diana-sós borszeszszel** való mosakodás és szájöblögetés. Azt lehet mondani s ez állításunkat nemcsak a tapasztalat, hanem minden orvos és a hatóságok rendeletei is kétségtelenül bizonyítják, hogy csak ott remélhető

SEGÍTSÉG

a hol a tisztaságra a legnagyobb gondot fordítják. Dezinficziáló hatásánál fogva legjobban ajánlható mosakodásnál, száj- és toroköblögetésnél a valódi

Diana-sós borszesz

Kapható mindenütt.

Postán legkevesebb 6 üveg szállítatik utánvétellel.

Minden üvegnek plombálva kell lennie s minden üvegen e két szónak kell lennie:

Diana-sós borszesz.

Egyedül készíti:

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész
Budapest, Károly-körút 5. szám.

Ára egy üvegnek 44 fillér, egy nagyobb üveg
1.10 kor., egy legnagyobb üveg 2.20 korona.

41. SZ. 1910. (57. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, OKTÓBER 9.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek: Egész évre — 16 korona
Félévre — 8 korona.
Negyedévre — 4 korona.

A «Világkronika»-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.

Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldíj is eszandó.

A VESZPRÉMI SZÉKESEGYHÁZ.

A Veszprémi püspökséget az 1009-ik esztendőben alapította Szent István király. Ugyan-
ebben az időtájtban építették a püspöki székesegyházat a veszprémi várhegyen Szent Mihály arkangyal tiszteletére. A templom álli-

tól Gizella királyné költségén épült, ki a hagyomány szerint ebben a veszprémi székesegyházban lőn eltemetve.

Annyi bizonyos, hogy a veszprémi székesegyház stílusa a Szent István korában épült pécsi és székesfehérvári templomokkal azonos, vagyis háromhajós, altemplomos román bazi-

lika. Miként a kiváló archeologus és a veszprémi székesegyház történetirója, dr. Ádám Iván kanonok írja, a veszprémi székesegyház a pécsi bazilika édestestvére. Azt lehet mondani talán, hogy a kisöccse, mert jóval kisebb és sokkal egyszerűbb, mint a pécsi híres bazilika. De kétségkívül ráismerünk benne a

A VESZPRÉMI SZÉKESEGYHÁZ MAI RESTAURÁLT ÁLLAPOTÁBAN. — Balogh Rudolf felvétele.